

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma / Sosiaalinen kuntoutus

Arto Forss

ISIEN ODOTUKSET LASTENSUOJELUN PERHETYÖLTÄ
Opinnäytetyö 2010

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

ARTO FORSS

Opinnäytetyö

Työn ohjaaja

Toimeksiantaja

Maaliskuu 2010

Avainsanat

Isien odotukset lastensuojelun perhetyöltä

44 sivua

Lehtori Ari Vesanen

Perheasema Purje

perhetyö, isyys, isä, lastensuojelu, koulutus

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää lastensuojelun perhetyön piirissä olevien isien odotuksia perhetyöltä. Tutkimuksessa haastateltiin viittä Perheasema Purjeessa asiakkaana olevaa isää. Haastattelujen avulla selvitettiin isien ennakkokäsityksiä perhetyöstä, perhetyöhön liittyviä odotuksia sekä ajattelutavan muutoksia.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsiteltiin perhetyön sisältöä. Perhetyön eri toimintamuodot ja määräävät lait kuvattiin. Teoreettisesti käsiteltiin perhetyössä työskentely ja perheiden kanssa työskentelemisen prosessi. Isyyttä ja isän roolia perheessä selvitettiin. Lisäksi paneuduttiin jaettuun vanhemmuuteen.

Tutkimuksessa saatiin selville, että ennakkokäsityksiä perhetyöstä oli määrällisesti vähän. Odotukset perhetyöltä kohdistuivat voimakkaasti lapsen etuun. Lapsen etu sivuutti isien odotukset henkilökohtaisesta huomiosta ja tukemisesta. Miehuus ja isyys tunnistettiin, muttei niiden vaatimia erityistoimenpiteitä osattu eritellä.

Tutkimus nosti esiin asenteen merkityksen perhetyössä. Tutkimus osoitti, että eri osapuolten suhtautuessa positiivisesti toisiinsa, ja myös mieheen ja naiseen tasapuolisesti, saavutetaan kaikkia tyydyttävä lopputulos.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Care

ARTO FORSS

Bachelor's Thesis

Supervisor

Commissioned by

March 2010

Keywords

What Fathers Expect of Family Work within Child Welfare

44 pages

Senior Lecturer, Ari Vesanen

Perheasema Purje

family work, fatherhood, father, child welfare, education

The aim of this study was to examine what fathers engaged in family work within child welfare expected of the work. Five fathers who were clients in Perheasema Purje were interviewed. By means of the interviews, the fathers' preconceived ideas of family work, expectations there as well as changes in their mode of thinking were discussed.

The theoretical part of the study dealt with the contents of family work. The forms of family work and the law governing them were described. Being engaged in family work and the process of working with families were looked at theoretically. In addition, fatherhood and the role of the father in the family as well as shared parenthood were examined.

The findings of the study showed that there were few preconceived ideas of family work. Any expectations of family work focused strongly on the child's interests. The fathers' expectations of getting personal attention and support were less important than and were displaced by the child's interests. Manhood and fatherhood were recognized: however, the special measures demanded by them could not be analyzed.

The study introduced the meaning of attitude in family work. It could be concluded that when different parties had a positive approach to each other and when man and woman were considered equal, an outcome satisfying everyone could be reached.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	6
2 PERHETYÖ	7
2.1 Mitä perhetyö on	7
2.2 Toimintamuodot	7
2.2.1 Ennaltaehkäisevä perhetyö	8
2.2.2 Kuntouttava, korjaava perhetyö	8
2.3 Lastensuojelun perhetyö	9
2.4 Lapsen asema	10
2.5 Perhetyön periaatteita	12
2.6 Määräävät lait	13
2.7 Perhetyön eteneminen	15
2.7.1 Aloitus	16
2.7.2 Toteutus	16
2.7.3 Päättäminen	17
3 TYÖSKENTELEY PERHETYÖSSÄ	17
3.1 Työote	19
3.1.1 Perhelähtöisyys	19
3.1.2 Lapsilähtöisyys	20
3.1.3 Ratkaisukeskeisyys	21
3.2 Menetelmät	22
4 ISÄNÄ PERHETYÖSSÄ	24
4.1 Jaettu vanhemmuus	25
4.2 Isän rooli	26
4.3 Isyyden tukeminen	27
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	28

5.1 Tutkimuksen tarkoitus	28
5.2 Tutkimusongelmat	29
5.3 Menetelmä	30
5.4 Analyysitapa	30
5.5 Tutkimuksen toteuttaminen	31
6 TUTKIMUSTULOKSET	32
6.1 Ennakkotiedot perhetyöstä	32
6.2 Odotukset perhetyöltä	33
6.3 Muutokset ajattelutavassa	38
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	39
7.1 Tulosten yhteenveto	39
7.2 Pohdinta	40
LÄHTEET	42

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni käsittelee lastensuojelun perhetyötä ja sen kohteena olevien isien odotuksia perhetyöltä sekä sitä, miten odotuksiin on vastattu. Ennen varsinaisen tutkimuksen käsittelyä olen pyrkinyt selvittämään kolmea aiheeseen liittyvää kokonaisuutta: perhetyön käsitettä, perhetyöntekijää ja isän asemaa perhetyön kentässä.

Opinnäytetyön aihe pohjautuu työskentelyyni lastensuojelulaitoksessa, jonka toimintaan kuuluu avohuollon perhetyö. Perheaseman nimikkeellä toimivassa yhteisössä on kaksi yksikköä, joista toisessa hoidetaan lyhytaikaista sijoitusta tarvitsevia lapsia ja toisessa keskitytään pidempiaikaiseen hoitomuotoon. Sijoitettujen ja huostaan otettujen lasten vanhempien kanssa käydään toimintatapojen mukaista normaalia kanssakäymistä, mikä sekin tähtää lapsen etuun ja perheiden yhdistämiseen. Perheasema tuottaa myös perhetyön nimellä olevaa palvelua. Perhetyönä on mahdollisuus ottaa lapsia lyhytaikaisesti hoitoon, joko yksiköiden sisälle tai perhetyötä varten varattuun erilliseen rakennukseen. Viikonloppuvierailut, retket ja muut aktiviteetit lapsille antavat hengähdystaukoja perheen vanhemmille. Erilaiset juhlat, etenkin jouluihin puorojuhla, kokoavat entiset ja nykyiset asiakkaat perhekokonaisuuksina yhteen.

Kokemukseni työelämästä ja elämästä sinällään vahvistavat käsityksiäni monivaihteisesta perhe-elämästä ja sen mukanaan tuomasta perhetyön ongelmatiikasta. Helminen (2006,28) toteaa ihmisten toimivan samanaikaisesti perheen ja kodin piirissä, työelämässä ja vapaa-ajan toiminnoissa. ”Perhe, työ ja vapaa-aika ovat vuorovaikutteisessa suhteessa toinen toiseensa. Näiltä toiminta-areenoilta ihmiset pyrkivät kokoaamaan itselleen mahdollisimman toimivan kokonaisuuden. Kun perheiden asema on erilainen työn ja vapaa-ajan kentillä, muodostuu perheiden asema erilaiseksi myös resurssien osalta. Perheillä on erilaisia ulkoisia resursseja (mm. taloudellinen tilanne, asumistaso, vanhempien koulutus ja ammatillinen asema), mutta myös perheen sisäiset resurssit vaihtelevat (mm. perheen historia, sosiaalinen verkosto, vanhempien ja lasten suhteet). Perheen resursseilla on välitön yhteys vanhempien, lasten ja nuorten hyvinvointiin sekä lasten ja nuorten kehitykseen”.

2 PERHETYÖ

2.1 Mitä perhetyö on

Perhetyö on työntekijän antamaa keskusteluapua ja tukea erilaisissa arjen toiminnoissa. Perhetyössä pyritään tukemaan vanhempia kasvatustyössä, arvioidaan vanhemmuutta ja järjestetään lapselle hänen hyvinvointiinsa tähtäävää toimintaa. Perhetyö on usein käytännön avun ja psykososiaalisen tuen yhdistelmä. Perhetyön toteutuksessa pyritään mahdollisimman korkeaan tavoitteellisuuteen ja suunnitelmallisuuteen. Tarve ja tavoitteet kartoitetaan heti työskentelyä aloitettaessa. Perheen motivoinnin ja sitouttamisen edellytyksenä on, että suunnitelmat luodaan yhdessä heidän kanssaan.

Perhetyön käytännöt ovat kirjavia ja puhe perhetyöstä yhtäältä yleisluontoista ja hämmentävää, toisaalta tarkkaa kuvausta. Perhetyön käsitteitä on käytössä lukematon määrä. On olemassa ohjaavaa perhetyötä, perhetukityötä ja perheen yhdistettyä hoitoa. Luetteloa voisi hyvin jatkaa. (Heino & Berg & Hurtig 2000, 10.) Myös Mikko Reijonen (2005, 10 - 11) toteaa, että perhetyön käsitettä käytetään, ja se ymmärretään monella tavalla, mutta perhetyön sisältönä nähdään usein perheen arjen tukeminen ja tarvittaessa puuttuminen perheen elämään vahvojen väliintulojen avulla. Perhetyön tavoitteet ovat jokaisen perheen kohdalla erilaisia, mutta ne tähtäävät perheen itsenäiseen selviytymiseen ilman ulkopuolisia tukitoimia.

Järvinen & Lankinen & Taajamo & Veistilä & Virolainen (2007,11) viittaavat perhetyön määrittelyssä uuteen lastensuojelulakiin. Lastensuojelulaki määrittelee perhetyön yhdeksi avohuollon tukitoimeksi ja siihen kohdistuu erilaisia lastensuojelullisia odotuksia. Sen avulla on toivottu esimerkiksi huostaanottojen vähentyvän. He muistuttavat perhetyön olevan myös muuta kuin lastensuojelua. Perhetyötä tehdään ennen kuin perheen tilanne on kriisiytynyt niin, että tarvitaan erityisesti lastensuojelun tukitoimia.

2.2 Toimintamuodot

Perhetyö liittyy vahvasti moniammatilliseen yhteistyöhön ja sitä voidaan tehdä moninkin eri menetelmin ja toimintamuodoin. Perhetyön sisällöt, toimintamuodot, tavoitteet, tekijät ja organisaatiot vaihtelevat huomattavan paljon eri paikkakunnilla. Perhetyön kestolle ei ole määritelty aikaa, vaan sen jatkuvuus määritellään tarpeen mukaan uudelleen. Perhetyön muodon sisällä toimintatavat vaihtelevat kuten myös asiakkaan

avun tarve hänen tilanteensa mahdollisesti vaihdellessa ennaltaehkäisevän perhetyön, lastensuojelun perhetyön, kuntouttavan ja korjaavan perhetyön välillä.

2.2.1 Ennaltaehkäisevä perhetyö

Ennaltaehkäisevällä perhetyöllä tarkoitetaan lapsiperheille järjestettävää kokonaisvaltaista, suunnitelmallista ja pitkäjänteistä tukemista. Perhettä autetaan kokonaisuutena, mutta myös perheenjäsenten yksilöllisiin tarpeisiin vastataan. Perhetyö voi olla vapaaehtoisuuteen perustuvaa, eikä vaadi lähetettä tai asiakkuutta lastensuojelussa. Ennaltaehkäisevän perhetyön perustehtävänä on perheiden elämänhallinnan ja omien voimavarojen käyttöönoton tukeminen sekä arjessa selviytymisen vahvistaminen (sosiaaliportti.fi).

Perhetyötä tarjoavina organisaatioina toimii lapsiperheiden kotipalvelu, terveydenhuolto, neuvola, päivähoito, kirkko, erilaiset järjestöt ja projektit. Lapsesta on pieni huoli ja perheen arjen sujumisessa on pulmia. Tämä toimintamuoto on lyhytaikaista ja siihen on mahdollisuus kaikilla perheillä. Perheet itse ovat aktiivisia osallistuakseen perhetyöhön. (Järvinen & Lankinen & Taajamo & Veistilä & Virolainen 2007, 34.)

Näissä palveluissa työskentely painottuu ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tukemiseen. Perhetyö sisältää arjessa auttamista, neuvontaa, keskustelua, vertaisryhmiä ja tarvittaessa ohjausta muiden palvelujen piiriin.

Perhetyöntekijöinä toimii pääsääntöisesti lähihoitajia. Työntekijän käytettävissä olevat toiminnalliset työvälineet ovat lähinnä vertaisryhmät ja kotikäynnit. Perhetyöntekijän kanssa voidaan lisäksi laatia kirjallinen suunnitelma, täyttää huolen puheeksi ottamisen kaavake ja paneutua vanhemmuuden ja parisuhteen roolikarttaan sekä perhetilane-puntariin. (Järvinen ym.2007, 34.)

2.2.2 Kuntouttava, korjaava perhetyö

Käsite perheyö tarkoittaa yleensä lastensuojeluperusteista tehtävää ja sosiaalityöntekijän koordinoimaa työtä perheissä, joko perheiden kotona tai muualla. Perhetyö voi kohdistua ennaltaehkäisevästä vaiheesta huostaanoton uhkatilanteista jälkihuoltoon. (Noppari 2008, 25.) Terveystieteiden tutkimuskeskus määrittelee korjaavan perhetyön: korjaavalla perhetyöllä tarkoitetaan lastensuojelullista, suunnitelmallista ja ta-

voitteellista perheen tilanteen selvittelyä ja yhdessä sovittuihin muutoksiin tukemista. Terveystieteiden ja Hyvinvoinnin laitoksen lisäksi myös korjaavan perhetyön aloittamisen vaativan lastensuojelun sosiaalityöntekijän toimenpiteitä ja että se on kriisitilanteessa tarjottua tehostettua tukea, jossa on vahvasti mukana myös kontrolli. Perhe voidaan velvoittaa osallistumaan perhetyöhön lastensuojelun toimesta. Työskentelyn aloittamisesta, pituudesta, seurannasta ja arvioinnista päätetään yhdessä sosiaalityöntekijän ja perheen kanssa. (thl.fi)

Korjaavan perhetyön perustehtävänä on lapsiperheiden tukeminen ja kuntouttaminen vaikeassa elämäntilanteessa lastensuojelun sosiaalityön tukitoimena, kun lapsen huolenpito, tarpeet ja turvallisuus ovat uhattuina (sosiaaliportti.fi)

Palvelun tuottaa joko sosiaalitoimi, sijaishuoltoyksikkö tai erityispalvelun tuottaja. Huoli lapsesta on suurta ja jatkuvaa, sekä kuvaavaa on, että tilanteeseen on saatava muutos heti, koska ongelmallinen tilanne vaikuttaa lapsen tulevaisuuteen. Perhe hakee itse apua tai se velvoitetaan ottamaan perhetyötä vastaan. Asiakkuus pohjautuu pitkään jatkuneeseen perheen ongelmalliseen tilanteeseen tai perhettä on kohdannut kriisi, josta he eivät selviä omin avuin. (Järvinen ym. 2007, 34.)

Työote on erittäin intensiivinen, kuntouttava ja tehostettu. Sisältöjen lisäyksiä ennaltaehkäisevässä perhetyömuodossa käytetään terapiapalveluita ja perhekuntoutusta laitoksessa.

Perhetyön toteuttajina operoi AMK- tasoisen sosiaali- ja terveystieteiden henkilöstön lisäksi psykologeja, sosiaalityöntekijöitä ja perheterapeutteja. Uusina työvälineinä käytetään terapiapalveluita ja perhesijoituksia. (Järvinen ym. 2007, 34.)

2.3 Lastensuojelun perhetyö

Järjestäjätahona on kunnan sosiaalitoimi lastensuojelulain velvoittamana. Kuntien vastuulla on järjestää yksilö- ja perhekeskeistä lastensuojelua. Perhetyötä tehdään pääsääntöisesti lastensuojelun avohuollossa ja sijaishuollossa. Kohderyhmänä esiintyy perheitä, joilla on yleisesti lastensuojelullisia ongelmia, väsyneitä yksinhuoltajia sekä vanhempia, joilla on päihdeongelma tai mielenterveysongelmia. Työn keskeisimpiä tavoitteita on lapsen sijoituksen välttäminen tukemalla perheen itsenäistä selviytymistä ja vanhemmuutta. Tuula Saarnion mukaan perhetyötä tehdään lastensuojelussa sen

kaikilla tasoilla (Puonti & Saarnio & Hujala 2004, 240). Tuen tässä vaiheessa huoli lapsesta on kasvanut ja tarvitaan lisää toimijoita. Lastensuojelun perhetyön tarvetta arvioidaan samoin periaatteellisin kriteerein kuin lastensuojelun tarvetta, eli lapsen tarpeet vaarantavien riskitekijöiden olemassaolo, perheen ongelmien pahenemisen ehkäisy ja avoimuus tuki ovat keskeisiä lähtökohtia (Myllärniemi 2007, 16). Toimintamallissa pidempään kestävä perhetyö tarjotaan perheelle tai perhe pyytää sitä itse.

Myllärniemi (2007, 20) perustelee lastensuojelun perhetyön painottuvan korjaavaan ja kuntouttavaan perhetyöhön kolmestakin syystä. ”Ensinnäkin käytännön lastensuojelun realiteetit ovat kuitenkin sellaiset, että suurten asiakasmäärien takia asiakasperheiden tarpeita joudutaan priorisoimaan siten, että varhaisen puuttumisen periaatetta on käytännössä vaikea toteuttaa. Toiseksi lastensuojelun perhetyön asiakasperheillä näyttää usein olevan erityisen tuen tarvetta: kuntoutusta ja hoitokontakteja. Lisäksi perhetyö pitää sisällään pitkäjänteistä sosiaalisen kuntoutuksen työtä”.

Työskentelyn luonteessa erottuu varhainen puuttumisen ja tukemisen lisäksi tarvittava kontrolli. Ennaltaehkäisevän perhetyön sisältöjen lisäksi käytössä on moniammatillinen yhteistyö, parityöskentely ja verkostotyö.

Myllärniemen (2007, 14) laatiman ”perheiden kanssa tehtävän sosiaalialan työn kenttä”-kaaviosta voi nähdä lastensuojelun sosiaalityön ja perhetyön olevan eriytyneinä erityispalveluiksi, joiden asiakkuuteen tullaan vain erityisin perustein. Lastensuojelun myöskin vaatii sellaista erityisosaamista, että perhetyössä toimii perhetyön erikoistumisopinnot suorittaneita toisen asteen koulutuksen saaneita ja sosiaali- tai terveysalan AMK -tutkinnon suorittaneita henkilöitä. Työntekijät käyttävät työvälineinä verkostotyön menetelmistä läheisneuvonpitoa, verkostokokouksia ja tulevaisuuden muistelua.

2.4 Lapsen asema

Lastensuojelun perhetyössä toiminnan perimmäinen tavoite ja ylin ohjenuora on lapsen etu, jota perhetyössä lähestytään usein vanhemmuuden kautta. Perhetyön keskeisimpänä tavoitteena on lapsen sijoituksen tarpeen ehkäisy tukemalla perheen itsenäistä selviytymistä ja vanhemmuutta. Perhetyön ideologiaa määrittää ajatus siitä, että lapsen etu turvataan lähtökohtaisesti lapsen läheissuhteiden jatkuvuudessa. Tästä johtuen perhetyön keskeisimmäksi tavoitteeksi nostetaan useimmiten ”vanhemmuuden ja per-

heen tukeminen”. Lastensuojelun kontekstissa keskeistä on se, että vanhemmuus on aina jotakin suhteessa lapseen ja palautuu lapsen tarpeisiin ja hyvinvointiin. Siten perhetyön suhde lapsen edun periaatteeseen välittyy perheen ja vanhemmuuden kautta. (Myllärniemi 2007, 12 - 13.)

Työskentelyssä eri perheiden kanssa ei ole lainkaan itsestään selvää, mikä on eri tilanteissa lapsen etu ja mikä on perheen etu. Ihanteellisinta olisi, että lapsen ja perheen etua ei tarvitsisi asettaa vastakkain, vaan voitaisiin puhua koko perheen edusta. Lakien tarkoituksena on turvata, että lapsen oikeudet ja lapsen etu toteutuvat kaikissa lapsen elämän tilanteissa ja muutoksissa. Lapsen etu sisältää yksilöllisen, lapsen omia tarpeita ja odotuksia vastaavan kohtelun ja kehittymisen mahdollisuudet. Lisäksi viranomaisten arvioinneissa, päätöksissä, valinnoissa ja tulkinnoissa lapsen etu pitää asettaa ensisijaiseksi perusteeksi ja erilaiset tilanteet tulee selvittää kuuntelemalla kaikkia osapuolia. (Järvinen ym. 2007, 102.)

Käytännössä lapsen edun turvaaminen tarkoittaa, että perheen kanssa työskentelevän ammattihenkilön vastuulla on huolehtia lapsen oikeuksien toteutumisesta lastensuojelulain sekä lain lapsen huollosta mukaisesti. Lakien mukaan työntekijällä on velvollisuus puuttua tilanteisiin, jotka vahingoittavat lapsen fyysistä tai psyykkistä kehitystä. (Järvinen ym. 2007, 102.)

Sointu Möller (2005) kertoo Lapsen elämäntilanteen kartoitus -työskentelymallin kehittämiseen osallistuneiden työntekijöiden kuvaavan lapsen kanssa työskentelyä satumanvaraiseksi ja vähemmän tavoitteelliseksi kuin aikuisten kanssa työskentely (Möller 2005 Reijosen 2005, 61). Lisäksi he kokivat, että lapsen kanssa työskennellessä perhetyön haasteeksi on osoittautunut erityisesti se, miten irrottaa aikaa lapselle tilanteessa, jossa kotona on samanaikaisesti läsnä vanhempi ja perheen muut lapset. Samoin haasteena lapsen asiakkuudessa koettiin taito nähdä ja kuvata asioita lapsen näkökulmasta. Möllerin (2005) esittelemän vahvan perinteen mukaan perheen tilannetta kuvataan edelleen vanhempien näkökulmasta ja heidän ongelmiansa kautta. Työntekijät päätyivät ajatukseen, että merkittävää ei ole seurata niinkään sitä, muuttavatko vanhemmat elämäntapaansa tai käyttäytymistään, vaan merkityksellisempää on enemmänkin arvioida, näkyykö muutos lapsen elämässä ja kokemuksissa (Möller 2005 Reijosen 2005, 67 - 68).

2.5 Perhetyön periaatteita

Perhetyön työskentely on usein muutokseen tähtäävää, perheiden ja erityisesti lasten hyvinvointia lisäävää tavoitteellista työskentelyä, jossa työn keskiössä on itse perhe (Reijonen 2005, 10). Lastensuojelun perhetyöntekijän työn sisällön kuvauksissa lastensuojelun perhetyön todetaan olevan lastensuojelulain ja -asetuksen tarkoittamaa perhe- ja yksilökohtaista, ennalta ehkäisevää tai korjaavaa avohuollon tukitoimintaa ja sellaisena myös lastensuojelun sosiaalityön menetelmä. Perhetyö vastaa siis lastensuojelun kahdenlaiseen tehtävään: lapsen edun turvaamiseen ja perheiden tukemiseen. Jälkimmäinen on helpommin mielletävissä perhetyön tehtäväksi. Sen sijaan lapsen edun turvaaminen perhetyössä on harvoin aivan yksiselitteinen asia. (Reijonen 2005, 10.)

Lastensuojelulain mukaisten avohuollon tukitoimenpiteiden nojalla kunnan sosiaalilautakunnan on tuettava perhettä muun muassa järjestämällä lapselle tukihenkilö tai -perhe sekä riittävät terapiapalvelut ja tämän lisäksi tuettava lasta tai nuorta koulunkäynnissä, ammatin ja asunnon hankkimisessa, harrastuksissa sekä järjestettävä loma- ja virkistystoimintaa. Reijonen (2005, 11) toteaa, että näistä lain tehtävistä tulevat myös perhetyön käytännöt eli ne toimintamuodot, jotka yleensä näkyvät perheiden arjessa. Perhetyö voi tarkoittaa perheen asuntoasioiden selvittelyn tukemista, virastokäynneillä mukana olemista tai lapsen ohjaamista sopiviin harrastuksiin.

Perhetyötä ja siihen osallistuvien asiakkaiden ja työntekijöiden välisiä suhteita määrittelevät lait ja sosiaali- ja terveydenhuollon eettiset ohjeet. Talentian ammattieettinen lautakunta on laatinut sosiaalialan ammattieettiset ohjeet. Ohjeissa pohditaan muun muassa työntekijän ja työyhteisön eettistä harkintaa ja vastuuta, eettisiä menettelytapoja asiakassuhteen eri tilanteissa, eettisten ohjeiden yhteisöllistä vaikutusta sekä työntekijän jaksamisen vaikutusta työn eettisyyteen. Sosiaalialan työssä korostuu velvoite asettua yhteiskunnalliselta asemaltaan heikoimpien ryhmien puolelle ja lievittää vaikeassa tilanteessa elävien ihmisten kärsimystä. Työn ytimenä on etsiä asiakkaan voimavaroja myös silloin, kun ne näyttävät olevan kadoksissa tai loppuun kuluneet.

Ammattietiikka sosiaalialan työssä toteutuu arjen valinnoissa, jotka joskus ovat vaikeita. Sosiaalialan työtä säätelee lainsäädäntö, mutta laillisuus ei kuitenkaan tarkoita samaa kuin eettisyys, eikä lainmukaisuus aina takaa oikeudenmukaisuutta. Laki antaa harvoin suoraa vastausta arkisen ihmissuhdetyön kiperiin pulmiin. Sen sijaan ammat-

tietiikka ohjaa valintoja kaikessa sosiaalialan työssä (talentia.fi). Irkka Peltonen (Puonti ym. 2004, 322) määrittelee etiikan olevan läsnä kaikessa arjen toiminnassa, myös lastensuojelutyössä:

”Ei siis ainoastaan se, mitä sanon tai jätän sanomatta, vaan myös se, miten kättelen asiakasta tai mitä teen sanojeni tueksi, saa eettisen merkityksensä vuorovaikutussuhteessa”.

Perhetyössä esiintyy kolme ajattelutapaa, asiakaslähtöisyys, perhelähtöisyys ja lapsilähtöisyys, jotka työskentelyn edetessä nivoutuvat yhteen, toisiaan täydentäen.

”Asiakaslähtöisyys on käsitteenä otettu sosiaali- ja terveystalvelujen ohjaavaksi periaatteeksi. Se on myös johtava periaate sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa. Asiakaslähtöisyyden voi nähdä perhetyössä periaatteena, jossa perheet, aikuiset ja lapset ovat asiakkaina itsenäisiä ja aktiivisia toimijoita. Tällöin perhetyötä voidaan tarkastella perhelähtöisestä, aikuislähtöisestä tai lapsilähtöisestä näkökulmasta. Lapsilähtöisyys perhetyössä tarkoittaa sitä, että perhetyön käynnistää lapsen tilanne ja perhetyö on erityisesti lapsen hyvinvointia tukevaa toimintaa. Toisaalta lapsilähtöinen toiminta pohjautuu ajatukseen, että paras tapa tukea lasta on kohdata perhe kokonaisuutena. Toisinaan termejä perhelähtöisyys ja perhekeskeisyys, samoin kuin termejä asiakaslähtöisyys ja asiakaskekeisyys käytetään synonyymeinä”.

(Järvinen ym. 2007, 16 - 17.)

Perhekeskeisyydellä tarkoitetaan yleensä sitä, että kun yksi perheenjäsen on sosiaali- tai terveystalvelun asiakkaana, huomiota kiinnitetään myös muihin perheenjäseniin. Periaatetasolla perhekeskeisyys voi merkitä lapsen tai aikuisen kohtaamista perheenjäsenenä. Toimintana perhekeskeisyys tarkoittaa lähinnä kokonaiskuvan luomista perheestä sekä perheen elämäntilanteesta ja ympäristöstä. Perhelähtöisessä työskentelyssä toiminta on edennyt perheen huomioon ottamisesta pidemmälle kuin perhekeskeisessä työssä. Perhelähtöisyys edellyttää perheen ja työntekijän tasavertaisuutta sekä perheen mukaan ottamista keskusteluun ja päätöksentekoon. (Järvinen ym. 2007, 17.)

2.6 Määräävät lait

Ohjauvastuu kuntien tuottaman perhetyön toteutuksesta kuuluu sekä valtiolle että kunnille. Valtakunnallisesti valtionhallinto eli eduskunta ja valtioneuvoston asiakirjat

ja päätökset ohjaavat perhetyötä. Eduskunnan ja valtioneuvoston lisäksi keskeisiä ohjaavia tahoja ovat sosiaali- ja terveysministeriö, Stakes, lääninhallitukset sekä kunnat. Perhetyöhön vaikuttavat myös monet koulutus- ja tutkimuslaitokset, erilaiset ammattijärjestöt, Suomen kuntaliitto, sosiaalialan osaamiskeskukset sekä eri ministeriöt. (Järvinen ym. 2007, 54.)

”Jos lastensuojeluun liittyen tehdään perin arkisia kysymyksiä ja luullaan, että vastaukset löytyvät vain ja ainoastaan voimassa olevasta lastensuojelulaista, silloin luulo ei ole tiedon väärsti. Joissakin yhteyksissä määrättyä ongelmaa kuvastavaan kysymykseen saattaa löytyä lainmukainen vastaus yksittäisen lain yksittäisestä pykälästä. Usein perusasetelma on tästä poikkeava. Näennäisen yksinkertaiseen kysymykseen on annettava monimutkaisia vastauksia, koska on otettava huomioon yhtäaikaisesti useisiin säädöksiin sisältyvät monet säädökset. Koska lastensuojelun juridisia ulottuvuuksia on sisällytetty mitä lukuisimpiin säädöksiin, pykäläviidakkoon joutumista ei voi välttää. Huomio kohdistuu vääjäämättä paitsi normipaljouteen myös sääntöpulaan. Kun erilaiset sopimukset ja lait ovat peräisin eri ajoilta ja jopa eri aikakausilta, ne eivät välttämättä peitä toisiaan. Väliin jää eräänlaisia harmaita vyöhykkeitä eli niitä, joista sääntely puuttuu”.(Mahkonen 2007, 15 -16.)

Lastensuojelun perhetyöhön liittyviä lakeja:

Lastensuojelulaki (2007/417)

sosiaalihuoltolaki (1982/710)

sosiaalihuoltoasetus (1983/607)

hallintolaki (2003/434)

laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (2005/272)

laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseksi (2002/504)

laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta (1996/603)

kotikuntalaki (1994/201)

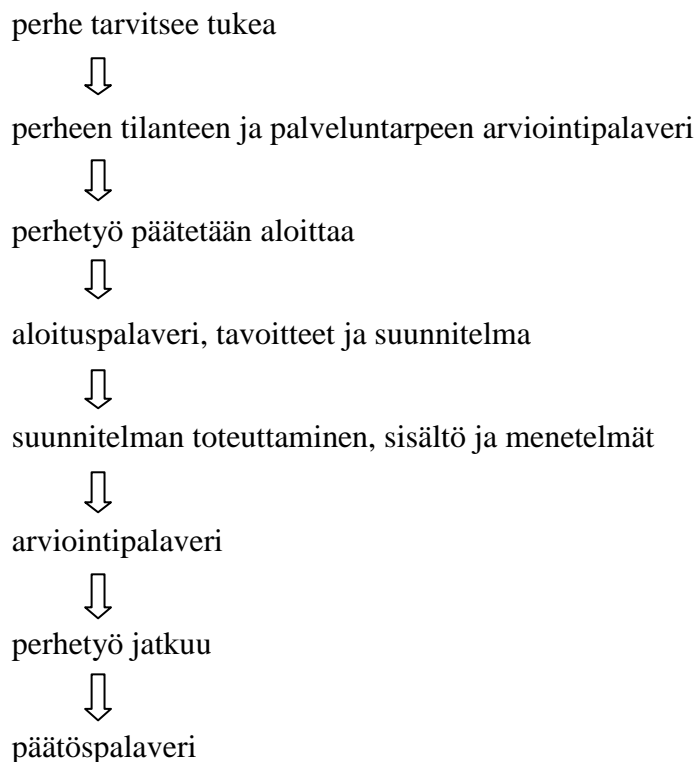
arkistolaki (1994/831)

laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (1992/912)

asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (1992/912)

2.7 Perhetyön eteneminen

Perhetyötä leimaa sen moni-ilmeisyys ja selvien, juuri perhetyöhön liittyvien ohjeiden tai määräysten puuttuminen. Siitä johtuen jokaisessa kunnassa, työyhteisössä, yksikössä ja työryhmissä määritellään perhetyö oman toiminnan ja perustehtävän kautta. Seuraavassa on esitelty perhetyön prosessia ideaalisena tilanteena. Käytännössä jokainen prosessi on yksilöllinen perheessä esiin tulevien tilanteiden mukaisesti. Perhetyö kytkeytyy oleellisesti kaikkiin lastensuojelun asiakkuusprosessin eri vaiheisiin (kuva1). Prosessista erottuvat perhetyön aloitus, toteutus ja päättäminen.

kuva 1. Perhetyön eteneminen

2.7.1 Aloitus

Lastensuojeluprosessi käynnistyy, kun sosiaalityöntekijä saa tietää lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta. Tieto voi tulla asiakkaalta itseltään tai perheen ulkopuolelta mm. lastensuojeluilmoituksella. Joissain tilanteissa on mahdollista, että perhetyö käynnistyy samassa yhteydessä, kun selvitetään lastensuojelun tarvetta asiakkuuden alkuvaiheessa. Näissä tapauksissa jo alkutietojen perusteella voidaan arvioida, että perhetyötä tarvitaan tai mahdollisesti perhe on sitä erikseen pyytänyt. Lastensuojelun perhetyö käynnistyy sosiaalityöntekijän päätöksellä samoin kuin muutkin avohuollon tukitoimet

Lastensuojelun tarpeesta säädettäessä tarkoitus on ollut, että lapsen ja perheen tilanne kartoitetaan huolella, jotta tarkoituksenmukaista apua voidaan tarjota ja järjestää varhaisessa vaiheessa. Tarkoitus ei ole nostaa esiin ammattikuntakysymystä eikä luoda asiakastilanteissa joustamatonta menettelytapaa sen suhteen, minkä ammattiryhmän kanssa sosiaalityöntekijä selvittää lastensuojelutarvetta. Lapsen tilanteen erityispiirteille on oltava herkkä heti alusta alkaen; asiakaslähtöisyyden on tarkoitus määrittää menettelyjä, ei järjestelmälähtöisyyden. (Heino 2008, 44.)

2.7.2 Toteutus

Toteutusvaiheen aloituspalaverissa laaditaan suunnitelma toteutukselle ja erityisesti paneudutaan tavoitteisiin. Suunnitelma laaditaan kirjallisena. Se toimii yhteisenä sopimuksena sisältäen perhetyön tavoitteet, sisällön, vastuut, menetelmät ja sopimuksen arvioinnista.

Suunnitelman teon lähtökohtana on, että perhe itse määritteli tavoitteet ja mahdolliset osatavoitteet. Työntekijöiden tehtävänä on auttaa tavoitteiden asettamisessa ja arvioida niiden realistisuutta ottaen huomioon vanhempien voimavarat ja muut tavoitteiden saavuttamisen tiellä olevat esteet. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää sitoutumista yhteistoimintaan perheen, perhetyöntekijän ja muiden perheen kanssa toimivien työntekijöiden kesken.

Kun tavoitteet on sovittu yhdessä vanhempien kanssa, mietitään, miten ne voidaan parhaiten saavuttaa. Yhdessä vanhempien kanssa suunnitellaan, kuinka perhetyö to-

teutetaan: kuinka usein ja missä ympäristössä perhetyön tapaamiset toteutuvat, mihin aikaan ja kuinka paljon tapaamisiin varataan aikaa. (Järvinen ym.2007, 79.)

Perhetyön menetelmiä käyttäen saavutetaan tilanne, jossa toteutusvaiheen aikana osapuolten välinen luottamus kasvaa ja henkilökohtainen keskustelu käy helpommaksi ja luontevammaksi. Tämä saattaa tuoda esiin uusia asioita, jotka vaikuttavat suunnitelmaan ja tavoiteasetteluun. Perhe ja perhetyöntekijä käyvät jatkuvaa arvioivaa keskustelua. Erikseen järjestetään arviointitapaamisen nimellä kulkevia keskustelutilaisuuksia, joissa keskitytään tarkastelemaan toimintaa, suunnitelmien toteutumisen vaikutuksia ja vuorovaikutussuhdetta. Vuorovaikutussuhteen merkittävyyttä korostaa Reijosen (2005, 37) saama haastattelutulos, joka alleviivaa tuloksellisuuden ja toimivuuden kannalta merkittäväksi tekijäksi perhetyön toteutumisessa juuri perheen ja työntekijöiden suhteen.

2.7.3 Päätäminen

Tavoitteiden saavuttaminen johtaa joko uuden tavoitteen asetteluun tai perhetyön päättämiseen. Perhetyön päättämiseen voi johtaa myöskin alkuperäisen suunnitelman aikataulun noudattaminen ja vanhempien tai työntekijän ehdotus. Päätäminen sovi-taan päätöskeskustelussa, jossa perheen todetaan selviävän ilman tukea tai mahdollisesti tarvitsevan tukea muualta. Muualta saatavan tuen saannista on tässä yhteydessä huolehdittava.

Perhetyön ajoitus johtaa ensiksi kysymään, milloin perhetyö on hyvä aloittaa. Toiseksi se johtaa määrittelemään, miten pitkään perhetyötä jatketaan. Molemmat ovat lapsen ja perheen tilanteen määrittelemiä vastauksia. (Heino 2008, 49.)

3 TYÖSKENTELEY PERHETYÖSSÄ

Vanhemmuuden tukeminen määritellään perhetyön yleiseksi tavoitteeksi. Perhetyön toiminnan keskiössä ja ytimessä voidaan nähdä vuorovaikutuksen tukeminen, koska vanhemmuus on aina vuorovaikutusta vanhemman ja lapsen välillä. Siten vanhemmuuden kysymykset palautuvat lapsen tarpeisiin ja hyvinvointiin. Toiminnan kohteena on usein lapsen ja vanhemman suhde, perhedynamiikka: perheen toimiminen arjessa, roolit perheessä, arjen sujuminen ja arjessa jaksaminen. Toteutustapoja voivat olla esimerkiksi havainnointi, neuvonta- ja ohjaus, terapeutin keskustelu, erilaiset me-

netelmät ja konkreettinen apu arkiaskareissa. Yleisesti vanhemmuuden tukemisen tavoitteena on riittävän vahva vanhemmuus, jossa lapsen tarpeisiin vastataan riittävällä tavalla. Tavoitteena on tilanne, jossa lapsen tarpeet ovat vanhemmalle tärkeitä ja ymmärrettäviä (Myllärniemi 2007, 13). Myllärniemi toteaa lisäksi (2007, 15), että ammatillistumiskehitys, työkulttuuri ja asiakkaiden paljous on vienyt työnjakoa sellaiseen suuntaan, että lastensuojelun sosiaalityössä on entistä vähemmän asiakastyötä kasvokkain, työskentelyä ja kohtaamista asiakkaan arjessa tai kotona. Onkin nähtävissä, että osa perheiden kanssa kasvokkain tehtävästä asiakastyöstä on siirtynyt perhetyön tehtäväksi.

Perhetyössä työskentelee eri koulutuksen saaneita henkilöitä. Näyttää siltä, että ammattinimikkeenä perhetyöntekijää käytetään yhä enemmän ja tehtävän koulutusvaatimuksetkin ovat entistä kirjavammat (Järvinen ym. 2007, 33). Lastensuojelun perhetyössä käydään paljon keskustelua ammatillisesta pätevyydestä ja perhetyöntekijöiden koulutustaustan vastaavuudesta käytännön tarpeisiin. ”Pätevyys” sanana sisältää ajatuksen kiinteästi määritellystä osaamisen tasosta. Kuitenkin eri alojen ammattitaitovaatimukset ovat jatkuvassa muutoksessa. Työn hallitsemiseen ei enää yksinomaan riitä tehtäväpätevyys. Työntekijän on ymmärrettävä työn kokonaisuus ja osattava kehittää työtään. (Reijonen 2005, 12.) Samoilla linjoilla on Ulla Puustinen (2009, 56):

”Mitä sitten kannattaa opiskella ja mihin ammattiin valmistua? Järjen ohella on viisasta kuunnella sydäntä; työura on maratoniin verrattava suoritus; ja matkalla saattaa uupua jos repussa ei ole ripaus kutsumusta ja intohimoa”

Reijonen (2005, 37) esittelee perhetyön selvityksen tutkimuksellista osiota, jossa kerätyn aineiston perusteella haastateltavien (vanhemmat, johto, järjestöjen ja seurakuntien edustajat, kunnallisen sektorin työntekijät) mielestä minkään nykyisen palvelujärjestelmän sektorin työntekijöiden osaaminen ja koulutus eivät sellaisenaan riittäneet perhetyön vaatimuksiin ja tarpeisiin, vaan siihen tarvittiin lisä- ja täydennyskoulutusta. Toisaalta perhetyössä koettiin koulutustakin merkityksellisemmäksi työntekijän luonne ja persoonallisuus. Perhetyöntekijän tuli olla avoin, luotettava, perhettä kunnioittava ja empaattinen, mutta samalla asioihin tarttuva, joustava ja ohjaava asiantuntija. Lisäksi aineisto osoitti että perhetyölle, kuten myös perhetyöntekijälle, asetettiin osaltaan jopa liian utopistisia tavoitteita ja toiveita, kun perhetyöllä ajateltiin voitavan vai-

kuttaa kaikkeen. Yksilötyön hyvät puolet olivat osaltaan unohtuneet perhetyön kiihkossa. Perhetyö ei sinänsä ratkaise perheiden ongelmia, vaan siinä tarvitaan moniammatillista yhteistyötä sekä erityisesti perheen omaa havahtumista ja voimaantumista.

3.1 Työote

”Perhetyön ja intervention kohde on suhde, työntekijä yrittää vaikuttaa perhesuhteisiin, suhteeseen vanhemman ja lapsen välillä, vanhempien välillä, sisarusten välillä. Työntekijä on osapuoli suhteissa, hän tekee vuorovaikutus- ja suhdetyötä. Näin tehdessään hän voi samalla tutkia, miten hänen oma toimintansa vaikuttaa, miten oman toiminnan muuttaminen muuttaa toisen toimintaa, millaisia reaktioita havaitaan kun tehdään niin tai näin. Vuorovaikutustyön perusteeksi on: Toista ei voi muuttaa, voi vain muuttaa omaa toimintaansa. Työn vaikuttavuutta parantaa, että perhetyöntekijä pääsee lähelle ihmistä ja että suhteessa on luottamusta. Lähellä työskennellessään työntekijä joutuu samalla pitämään riittävää etäisyyttä, jotta suhteesta muodostuu auttava, ulospäästävä. Perhetyön reflektointi auttaa tarkastelemaan ja tunnustelemaan, miten suhde muuttuu, mikä sitä muuttaa ja mikä auttaa lasta”. (Heino, 9/2008. 48.)

3.1.1 Perhelähtöisyys

Perhekeskeisessä näkökulmassa korostetaan, että perhe on itsensä asiantuntija ja sitä pitää arvostaa ja kuunnella kaikissa perhettä koskevissa suunnitelmissa ja päätöksenteossa. Todellinen perhekeskeinen työote sallii asiakkaan itse päättää perheensä. Ydinperheen lisäksi asiakas voi katsoa perheeseen kuuluvan myös muita henkilöitä ja sukulaisia. Aikuisilla on usein erilainen näkökulma perheestä kuin lapsilla. Perhekeskeinen näkökulma on koko perheen tukemista, ja se korostaa perheen voimavaroja ja sitä, että jollekin perheenjäsenelle sattunut asia vaikuttaa myös muihin perheenjäseniin. Perhelähtöisessä työotteessa on paljon vaikutteita perheterapeuttisista lähestymistavoista. Perhe nähdään useimmiten järjestelmänä, jossa jokaisen osan muutos aiheuttaa vastaavasti muutoksen muissa systeemin osissa (Puonti ym. 2004. 241).

Järvinen ym. (2007. 17) kirjoittavat, että perhelähtöisyys edellyttää perheen ja työntekijän tasavertaisuutta sekä perheen mukaan ottamista keskusteluun ja päätöksentekoon. Perhelähtöisyydessä nähdään, että perhe ja sen jäsenet ovat oman tilanteensa ja arkensa asiantuntija. Työntekijä puolestaan on työprosessin asiantuntija. Työntekijän tulee olla perheen kumppani. Kumppanuuteen sisältyvät tiedon ja vastuun jakaminen

sekä molemminpuolinen kunnioitus. Palvelut ja tukitoimet ovat joustavia, yksilöllisiä ja ne suunnitellaan perheen tarpeista käsin. Perhelähtöisyys periaatteena korostaa myös sitä, että perhe tulee nähdä kokonaisuutena. Perhelähtöisen ohjaamisen ja tukemisen tavoitteina ovat perheen omien voimavarojen vahvistaminen, perheiden kulttuuristen erojen tunnistaminen ja niihin vastaaminen, palveluiden perhekohtainen suunnittelu sekä palveluiden koordinointi yhteistyössä eri tahojen kanssa.

Perhekehys (joka pitää sisällään vanhemmuustyön ja lapsen yksilöivän kehityksen) näyttäytyy perheiden kanssa tehtävän työn yhteisenä nimittäjänä, mutta tilanteiden vaihtelussa työskentelyn näkökulma ja painopiste vaihtelevat: työntekijät kohdentavat perheen tilanteesta riippuen voimavaransa ja työskentelynsä joko vanhempain tai lapseen. Perhetyössä tavallisin on työskentelyn painopisteen kohdentaminen vanhempain ja erityisesti vanhemmuuteen. (Myllärniemi 2007, 41.)

3.1.2 Lapsilähtöisyys

Perhetyössä lapsen yksilöivä vuorovaikutus ei välttämättä liity suoranaisesti lastensuojelun työskentelyyn tai prosessiin, vaan lapsen kanssa voidaan keskustella myös asioista, jotka eivät liity lastensuojelun tavoitteisiin. Tällöin perhetyöntekijät antavat lapselle aikaa ja tilaa tuottaa omaehtoisesti asioita ja työskentelyssä edetään lapsen ehdoilla ja aloitteista käsin. Perhetyössä ajatellaan, että aikuisten ja ammattilaisten tulee kohdata lapset erityisine tarpeineen ja kehitysvaiheineen. (Myllärniemi 2007, 43.)

Lapsilähtöisyys perhetyössä tarkoittaa sitä, että perhetyön käynnistää lapsen tilanne ja perhetyö tukee erityisesti lapsen hyvinvointia (Järvinen ym. 2007, 17). Samat kirjoittajat kiinnittävät huomiota lapsen huomioimiseen moniulotteisesti. Lasta on kuunneltava häntä koskevissa tärkeissä asioissa. Oleellista on pohtia, millaisia vaikutuksia tilanteella on lapsen kehitykselle ja miten tilanne vaikuttaa lapsen sisäisiin mielikuviin ihmisistä ja heidän välisistä suhteista sekä mielikuviin avun saamisesta. Lapsilähtöisessä työskentelyssä on tärkeää tunkea lapsen kehitys ja siihen liittyvät haasteet, jotta tunnistetaan jo varhaisessa vaiheessa mahdollisia lapsen kehityksen puutteita tai siihen epäsuotuisasti vaikuttavia tekijöitä (Järvinen ym. 2007, 28).

Järvinen ym. (2007, 29) painottavat lapsilähtöisessä työssä sitä, että työntekijä saa parhaimman kuvan lapsesta tapaamalla häntä. Lasta on huomioitava hänen omista lähtökohdistaan käsin hänen ikänsä ja kehityksensä huomioiden. Luonteva yhdessä

oleminen ja tekeminen tarjoavat työntekijälle tilaisuuden tutustua lapsen kokemusmaailmaan ja elinympäristöön. Lapsen kohtaamisessa on huomioitava lapsen erityisyys ja vuorovaikutuksessa olemisen tavat, siksi puheen rinnalle tulevat myös erilaiset toiminnalliset työskentelytavat ja havainnointi.

Möller tuo esille työntekijän ja lapsen kohtaamisessa läsnä olevan, niin työntekijän persoonallisuuden ja taitojen kuin lapsen persoonallisuuden ja valmiuden. Kuulemisessa on työntekijän puolelta kyse kiinnostuksesta lapsen asiaan, taidosta välttää lapselle tunne siitä, että hänen asiaansa halutaan kuulla, taidosta esittää kysymyksiä, taidosta olla läsnä ja taidosta reagoida lapsen kertomaan. Työntekijän toimintaan vaikuttavat hänen arvonsa, kokemuksensa, koulutuksensa ja ammatillinen kulttuurinsa. (Reijonen 2005, 67.)

3.1.3 Ratkaisukeskeisyys

Ratkaisukeskeinen ajattelu on ollut viime vuosina erityisen suosittu vaihtoehto perinteiselle ongelmalähtöiselle lähestymistavalle. Suuntaus näkyy myös lastensuojelun perhetyössä. Ratkaisukeskeisellä otteella on ollut merkittävä asema monissa perheterapiakoulutuksissa, joko sellaisenaan tai voimavarasuuntautuneisuuden otsikon alla. Nykyterapeuteista Ben Furman ja Tapani Ahola keskittyivät kehittämään ratkaisukeskeisen terapiatyön käytäntöjä suomalaiseen hoitokulttuuriin. Milton Erikson on tiivistänyt ratkaisukeskeisen ajattelun ydinkysymyksen yhteen lauseeseen:

”Ihminen tietää itse ongelmansa ratkaisun. Hän ei vain tiedä, että hän tietää”.

Oleennaista on että työntekijän tehtävänä ei ole kertoa asiakkaalle ratkaisuja hänen ongelmiinsa. Työntekijän tehtävänä on sitä vastoin auttaa asiakasta löytämään itsessään olevat voimavarat ja keinot ongelmien ratkaisuun.

Ratkaisu- ja voimavarasuuntautuneiden menetelmien edistämisyhdistys Ratkes ry:n sivustojen mukaan ratkaisukeskeiselle työotteelle on ominaista:

- asiakaslähtöisyys, yksilö tai perhe. Asiakas asettaa itse omat tavoitteet ja asiakkaan omasta motivaatiosta lähtevä muutos on kestävämpää.

- tavoitelähtöisyys ja tulevaisuussuuntautuneisuus, jolloin keskustelujen painopiste on tavoitteissa ja siinä miten asiakas voi ne saavuttaa.
- voimavarakeskeisyys. Tulkitaan ja hyödynnetään asiakkaan kykyjä, taitoja, osaamista ja verkostoa käsillä olevan pulman ratkaisemisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa. Myös menneisyyttä tarkastellaan ensisijaisesti tulevana voimavarana.
- poikkeuksien ja edistyksen huomioimisen avulla tutkitaan erityisesti niitä hetkiä, jolloin vaikeudet ovat paremmin hallinnassa tai jolloin tavoite toteutuu vaikka osaksikin.
- myönteisyyden, leikillisyyden ja huumorinkin keinoin pyritään tukemaan asiakkaan myönteisiä voimavaroja kasvattavia näkökulmia.
- ratkaisukeskeisen työtavan ollessa salliva, siihen voidaan helposti liittää muista työmuodoista lainattuja ideoita.
- tinkimätön käytännöllisyys. Kaukainen tai haaveellinenkin tavoite tuo oman valonsa arjen konkretiaan ja tuo esiin piiloon jääneitä mahdollisuuksia.
- tärkeänä osana työtä on perusteltu positiivinen palaute sekä ansion ja kiitoksen jakaminen eri osapuolille.

Ratkaisu- tai voimavarakeskeinen työote sopii monenlaiseen auttamistyöhön. Voimavarakeskeisessä työskentelyssä on tärkeää osata tehdä sellaisia kysymyksiä, jotka vapauttavat asiakkaan voimavaroja käytettäväksi. Menneisyyden onnistumisista etsitään keinoja selviytyä nykytilanteesta. Erityisen kiinnostuksen aiheena ovat ajat, jolloin vaikeudet olivat paremmin hallinnassa. Keskustelun pääpaino pidetään tulevaisuudessa, johon suuntautuvia tavoitteita pohditaan yhdessä. (Väisänen & Niemelä & Suua 2009, 55.)

3.2 Menetelmät

Perhetyöntekijä käyttää eri menetelmiä perheen tilanteen mukaan. Menetelmän määrittelee niiden toimivuus tavoitteiden saavuttamiseksi. Menetelmiä käytettäessä korostetaan ihmisen kohtaamista, tilannetajua ja vuorovaikutusta. Myllärniemen tutkimuk-

nessä (2007, 126) todetaan, että perhetyön menetelmien moninaisuudesta huolimatta vuorovaikutus asiakkaan kanssa nähdään perhetyön tärkeimpänä välineenä ja keinona.

Perhetyöntekijä pyrkii työssään avoimeen dialogiin, eli vuoropuheluun, joka pyrkii rakentamaan keskusteluun päämääränä yhdessä etsiä vastauksia tilanteisiin ja asioiden järjestymiseen. Asiakkaan ja työntekijän välille luodaan mahdollisuuksien mukaan suhde, jossa voidaan keskustella ymmärtämällä toinen toistaan ja toisen esittämiä erilaisia näkökulmia. Dialogisessa suhteessa ikään kuin kuljetaan sekä asiakkaan että työntekijän ehdoilla. Molemmat keskusteluun osallistuvat testaavat, tarkistavat, kyseenalaistavat sekä haastavat ja muuttavat toistensa puhetta. Järvinen ym. (2007, 107) kuvailevat dialogisuuden olevan halua ymmärtää, mitä toiset ajattelevat. Heidän kuvauksessaan dialogisuudessa ei ole keskeisintä tekninen osaaminen vaan suhtautumistapa, perusasenne ja ajattelutapa.

Dialogin yhteydessä korostetaan jokaisen oikeutta ja arvoa osallistua ja aktiivisuuden merkitystä. Avoimuus, kunnioitus ja sitoutuminen ovat onnistuneen dialogin peruspiileitä.

Työntekijän dialogi voidaan jaotella ulkoiseen ja sisäiseen vuoropuheluun. Ulkoisessa dialogissa työntekijä kuuntelee, mitä toiset haluavat sanoa ja tarttuu asiakkaan omiin sanoihin hänen kuulluksi tulemisen varmistamiseksi. Sisäistä dialogia työntekijä käy itsensä kanssa. Keskusteluun liittyvä oma ymmärrys tilanteesta ei välttämättä ole sama kuin asiakkaan sisäinen dialogi. Sisäiset dialogit työntekijä pyrkii synkronoimaan kysymysten ja tarkennusten avulla, arvailujen ja kuvitelmien varaan asioita ei voi jättää.

Työntekijälle antaa uskoa ja toivoa päästä hankalista ja jumiutuneista tilanteista eteenpäin Jukka Pyhäjoen (Reijonen 2005, 75) esittämä lähtökohta dialogille: ”jokainen kohtaaminen ihmisten välillä on ainutkertainen mahdollisuus luoda jotakin uutta”.

Vuorovaikutuksen tukena lastensuojelun perhetyöntekijän käytettävissä olevia menetelmiä ovat mm.

- toiminnalliset menetelmät, sosiaalinen kuntoutus ja perheleirit
- ryhmätoiminnot mm. vertaistuki

- vanhempana vahvemaksi -materiaalit, käsikynkkä, vanhemmuuden roolikartta, parisuhteen roolikartta, sukupuu, verkostokartta, toimiva perhe -materiaali, perhetilannepuntari.
- tunnematto, satukirjat, vahvuuskortit, elämäntärkeät asiat -kortit, nallekortit
- vuorovaikutusharjoitteet ja -leikit, videoavusteinen perheohjaus.

4 ISÄNÄ PERHETYÖSSÄ

Isyyteen liittyy paljon odotuksia, jotka ovat toisinaan ristiriidassa keskenään. Miten isä löytää perheessä vastuullisen roolin, johon kuuluu fyysinen läsnäolo ja osallistuminen tunnetasolla lapsen jokapäiväiseen elämään ja miten hän samalla mahdollisesti luo uraa tai toimii perheen elättäjänä. Isään liittyvät kysymykset ovat teemoja, joita isä voi pohtia keskusteluissa perhetyöntekijän kanssa, yhdessä puolison kanssa tai vertaisryhmissä. (Järvinen ym. 2007, 27.)

Tuula Saarnio (Puonti ym. 2004. 241) kertoo vanhemmuudesta ja lapsuudesta jo pitkään käydyn vilkasta keskustelua julkisuudessa. Kysytään, onko vanhemmuus hukassa. Vanhemmuuteen liittyvässä keskustelussa ja tutkimuksessa tarkastellaan nykyisin selvästi aiempaa enemmän työn ja perhe-elämän yhdistämistä, isyyttä ja varhaisten kiintymyssuhteiden merkitystä lapsen tasapainoiselle kehitykselle.

Viime vuosikymmenille saakka on äidin ja lapsen suhdetta pidetty lapsen kannalta ratkaisevimpana ihmissuhteena. Nykyinen perhetietous korostaa kolmiosuhteen merkitystä perheen perussuhteena. Kolmiosuhteella tarkoitetaan isän, äidin ja lapsen keskinäistä monitasoista suhdeverkkoa, jossa lopulta uuden sukupolven koko kasvu ja yksilöityminen tapahtuu. Isän tehtävä tasavertaisena kasvattajana äidin rinnalla on nyttemmin joutunut aivan uuteen valoon. Isän merkitys lapsen kasvussa on tähän saakka selvästi aliarvioitu (Esko 1984, 11). Paria vuosikymmentä myöhemmin Jouko Huttunen on samoilla linjoilla jatkuvassa muutoksessa olevasta isyydestä ja isän roolista sekä muuttuvasta yhteiskunnasta. Viime vuosikymmenet ovat horjuttaneet vakavasti perinteisen isyyden valta-asemaa, jonka lippulaivana on ollut verrattain yhtenäinen ydinperheeseen kytkeytynyt isäkulttuuri. Sen lisäksi, että perhettä kohdanneet rakennemuutokset ovat tuottaneet uusia isyyden muotoja (sosiaaliset isät, etä-isät, uusperheisät) myös isänä olemisen ja toimimisen syvempi luonne on ollut muutostilassa. Siitä

riippumatta, onko isän ”toimipaikka” ydin vai uusperheessä, lähi- vai etä-isänä, isän rooliin on tullut entistä suurempaa vaihtelua. Oman isän malli ja vanha tyyli eivät enää toimi, mutta mitään selkeää uutta ja koeteltua ei ole tarjolla (Huttunen 2001, 149).

4.1 Jaettu vanhemmuus

Perhetyön tavoitteena on vanhemmuuden ja itsenäisen elämän selviytymisen tukeminen, kasvatusasioissa ohjaaminen, perhesuhteiden normalisoituminen ja motivoituminen ongelmien selvittämiseen. Kun kaikki osapuolet vaikuttavat toimivaan perhe-elämään, niin isäkin on otettava huomioon perhetyötä suunniteltaessa. Ideaalitalanne perhetyöskentelyssä isän kannalta on saavuttaa jaettu vanhemmuus. Tällöin hän pääsee samalle viivalle äidin kanssa.

Jaettu vanhemmuus on parhaimmillaan vanhempana olemisen jakamista kaikilta osiltaan niin, että ”joka lajia” tulee niin isälle kuin äidillekin. Olennaista ei ole vain hoito- ja kasvatussuoritteiden puolittaminen, vaan tärkeää on siitä johtuvan ilon, tai mahdollisen surun ja luopumisenkin lankeaminen kummallekin vanhemmalle. Vanhemmuuden jakamattomuus johtaa aina jonkinasteisesti sukupuolittuneeseen roolijakoon, jossa toinen saa joko kaikkia tai joitakin vanhemmuuden alueita enemmän kuin toinen. Perinteisessä roolijaossa enemmän saava osapuoli on äiti, koska hänen kontolleen tulevat sekä ilot että surut. (Huttunen 2001, 176.) Huttunen (2001, 174 - 175) mainitsee, että hoitavan isyyden edellytys on jaettu vanhemmuus, jonka ideana on vanhemmuuden näkeminen hoivatyönä, joka voidaan puolittaa isän ja äidin kesken. Tässä näkemyksessä vanhemmuus ei jakaudu isän ja äidin erillisiin rooleihin, joihin mies ja nainen ovat sukupuolensa vuoksi sidottuja, vaan isän ja äidin erilaisuus syntyy, jos on syntyäkseen, tavallisessa arjen vuorovaikutustilanteissa lapsen kanssa. Tärkeää on vastuun jakaminen siten, että kumpikin vanhemmista osallistuu yhtä hyvin hoivan ja huolenpidon kuin ulkoisten edellytysten turvaamiseen. Isätoimikunnassa (1999) kuultujen asiantuntijoiden ja tehtyjen selvitysten mukaan vanhemmat haluavat jakaa vastuun lapsesta. Vanhemmat pyrkivät nyt määrätietoisemmin jaettuun vanhemmuuteen kuin ennen. Tätä lapsen kannalta myönteistä pyrkimystä yhteiskunnan tulisi tukea käytettävissä olevin keinoin.

Jaetun vanhemmuuden periaatteita ovat:

- kumpikin sitoutuu alun alkaen vanhemmuuteensa kutakuinkin samalla intensiteetillä ja panoksella.
- kumpikin on valmis ja kykenevä kaikkiin kodin ja lasten hoidossa eteen tuleviin töihin.
- kumpikin pyrkii aktiivisesti tasapainoon työn ja perheen välillä ja on valmis tekemään konkreettisia järjestelyjä saadakseen aikaa perheelle.
- kumpikin on lapselle sekä hoivan ja hellyyden antaja että auktoriteetti ja yhdessä sovittujen rajojen pitäjä. Kumpikin on valmis ja kykenevä keskustelemaan ja neuvottelemaan jatkuvasti eteen tulevista tilanteista. Kumpikaan ei ota itselleen oikeutta mykkäkouluun eikä omavaltaisiin ratkaisuihin.
- kumpikin pyrkii kunnioittamaan toisen tietoa ja kokemusta, vaikka ei aina ymmärtäisikään toisen motiiveja tai logiikkaa.
- kumpikin pyrkii ratkaisemaan erimielisyydet rakentavasti, on valmis joustamaan.

4.2 Isän rooli

Monet perheet kääntyvät asiantuntijoiden puoleen vasta useiden häiriöiden jälkeen yritettyään itse ensin ratkaista ongelmia omine voimavaroineen. Perhetyöntekijän on annettava perheelle viesti, että kaikkien perheenjäsenten läsnäolo on tärkeää, jotta kaikki oppivat tuntemaan ongelmat yhteisellä kielellä. Perhetyöntekijä selvittää perheenjäsenille, että kukin heistä voi auttaa tilannetta olemalla mukana luomassa tukevaa ja rohkaisevaa ilmapiiriä. Usein on tavallista että isä jää pois perhetapaamisista, varsinkin niissä tapauksissa joissa äiti on ottanut hoitovastuun kantaakseen. Isällä on perhetapaamisissa yhtä tärkeä rooli kuin äidilläkin, sillä hän on äidin tavoin vastuussa perheen selviytymisestä ja hänellä on vahva vaikutus perheen elämään (Kuipers & Leff & Lam 2002, 90).

Jouko Huttunen (2001, 82) kuvaa isyyden arvon eri tyyppisille isille:

- aktiivinen ja sitoutunut isä (perheenpää isä, osallistuva isä, hoitava isä) pitää isyyden arvoa hyvin tärkeänä ja antaa paljon aikaansa lapsille.

- aktiivisille, mutta heikosti sitoutuneille isille (leikkivä isä, äitiä auttava isä, rutiini isä) isyyden arvo ei kovin tärkeä, kuitenkin hän antaa paljon aikaa lapsille
- passiivisille ja sitoutuneille isille (kiireinen isä, ahdistunut isä, kaipaava isä) isyyden arvo on hyvin tärkeä, mutta aikaa lapsille liikenee vähän.
- passiivinen ja heikosti sitoutunut isä (kypsymätön isä, poissaoleva isä, väistynyt isä) arvostaa isyyttä vähän ja antaa lapselle vähän aikaansa.

Isyyden rooleja ja isänä olemisen malleja on hyvinkin monenlaisia, ja kehitys entisaikojen perinteisestä roolijaosta on kulkenut kohti edellä mainittua jaettua vanhemmuutta.

4.3 Isyyden tukeminen

Yleensä äideillä on päärooli perheensä ja lastensa puolestapuhujina. Tämä käytäntö tyydyttää monia työntekijöitä ja isät ja miehet sivuutetaan ja syyllistetään herkästi. Mieslähtöisiä menetelmiä ja palveluita on käytössä todella vähän (Reijonen 2005, 114).

Perhetyön yhteydessä puhutaan vanhemmuuden vahvistamisesta eikä niinkään keskitytä pelkästään isyyden vahvistamiseen, Isyyden vahvistamisessa käytetään samoja menetelmiä kuin perhetyössä yleensäkin eli periaatteessa isän saama tuki pitäisi olla samanlaista kuin äidinkin. Sosiaalinen tuki sisältää tietotukea, tunnetukea, käytännön tukea ja vertaistukea. Tietotuki annetaan neuvona, tietona ja apuna ongelmien ratkaisuun. Tunnetuki ilmenee taas pitämisenä ja empatiana. käytännön tuella tarkoitetaan suoranaista apua tarvittaessa. Vertaistuki on pohdintaa ja ajatustenvaihtoa samassa elämäntilanteessa olevien kanssa. (Noppi 2008, 73.)

Tätä nykyä jo isyydestä puhuminen voisi olla parasta vahvistuvan isyyden tukemista. Julkisen keskustelun lisäksi tarvitaan ennen muuta miesten omaa yksityistä puhetta isänä olemisen iloista ja suruista. Meillä on jo nyt kohtuullisen hyvät isyyden perhepoliittiset raamit, mutta meiltä puuttuvat kanavat, tilanteet, tilat ja jopa kieli isyydestä käytävälle keskustelulle (Huttunen 2001, 209).

Perhetyön yhtenä sisältönä on parisuhteen ja vanhemmuuden tukeminen. Isyyden vahvistamiseen pyrittäessä tukeminen pitää sisällään kehittämiskohteiden, vahvuuksien ja isän roolin miettimistä. Keskustellaan vanhemmuuden iloista ja vastuista, kuinka paljon ja miten isä viettää aikaansa lapsen kanssa, kuinka löytää voimavaroja isyyteen ja parisuhteeseen sekä kuinka nämä voimavarat saadaan käyttöön ja vahvistetaan kasvatustietoutta.

Miessakit ry:n miesryhmätoiminnan tarkoituksena on koota miehiä ympäri maata pienryhmiin, joissa keskustellaan miehenä olemiseen liittyvistä kysymyksistä ja toinen toistaan peilinä käyttäen haetaan aineksia omaan henkiseen kasvuun. Perinteisesti ongelmiin kätkevä suomalainen mies löytää ryhmien kautta uutta rohkeutta ja itseluottamusta tulla hyväksytyksi ongelmien ja epävarmuuksien miehenä. Näin myös tuen ja hoidon hakemisen kynnys madaltuu. Toisaalta miesryhmistä saa tukea myös arjen pienempiin kysymyksiin ja ongelmiin. Lisäksi Miessakit ry:llä on menossa Isyyden tueksi -projekti, jonka tarkoituksena on rakentaa laaja-alainen käytännön malli isyyden tukemiseksi nyky-yhteiskunnassa. Mallissa huomioidaan inhimilliset, sukupuolispesifit, ammatilliset sekä työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyvät isäerityishaasteet. Isäryhmiä järjestää lisäksi Ihmissuhde ry ja useat kunnat perhekeskusprojekteissaan.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimuksen tarkoitus

Tutkimuksessani käsittelen viiden Perheasema Purjeen perhetyön piirissä olevan isän suhdetta perhetyöhön. Tavoitteena on selvittää mahdollisia miehisyyteen ja isyyteen liittyviä erityispiirteitä lastensuojelun perhetyössä. Haastatteluissa pyritään syventämään teemoja, jotta isien perhetyölle asettamat odotukset tulisivat esiin. Tavoitteena on ymmärtää asiakkaan alkulähtökohdat, lastensuojelulle asettamat odotukset nimenomaan hänen näkökulmastaan sekä tarkastella mahdollisia prosessin aikana tapahtuvia muutoksia.

Haastateltavat isät ovat pitkäaikaisia perhetyön asiakkaita. Heidän näkemyksensä auttavat perhetyöntekijöiden ammatillista oppimista ja antavat heille käsityksen syistä, jotka ovat johtaneet jo tehdyssä työssä positiiviseen tai negatiiviseen suuntaan tapahtuneisiin käännteisiin. Tutkimuksella pyritään selvittämään, onko perhetyössä jotakin

liikaa tai liian vähän. Tyytyväisyyskin vallitsevaan toimintatapaan voi olla vastaus esitettyihin kysymyksiin.

5.2 Tutkimusongelmat

Tutkimukseni pyrkii selvittämään isien odotuksia perhetyöltä. Aineisto antaa lisäksi vastauksia lastensuojelullisen perhetyön aloittamisen aikaisiin lähtökohtiin sekä matkan varrella tapahtuviin mahdollisiin muutoksiin. Haastatteluteemoiksi muodostui näihin ajatuksiin nojautuen kolme kokonaisuutta. Teemoilla yritetään saada vastaukset tutkimusongelmiin.

teemat:

- 1) ennakkotiedot perhetyöstä
- 2) odotukset perhetyöltä
- 3) muutokset ajattelutavassa

Käsitystä perhetyöstä käsiteltiin pohtimalla kysymyksiä:

- Minkälainen käsitys sinulla oli perhetyöstä ja sen tavoitteista ennen työskentelyn aloittamista?
- Miten ajattelit perhetyön suhtautuvan isyyteen?

Odotuksiin pureuduttiin esittämällä kysymyksiä:

- Minkälaiset olivat odotuksesi perhetyöltä työskentelyn alussa?
- Mitä odotit saavasi henkilökohtaisesti perheen isänä?
- Muodostuiko prosessin edetessä uusia odotuksia?
- Kasvoiko halu johonkin suuntaan, oliko jotain, jota voisi hellittää?
- Mikä perhetyössä on vahvistanut isyyttäsi?
- Miten omat odotukset ovat täyttyneet?

Muutoksista ajattelutavassa keskusteltiin seuraavan kysymyksen pohjalta:

- Muuttiko perhetyö edetessään ajattelutapaasi

5.3 Menetelmä

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa haastattelua on käytetty päämenetelmänä. Haastattelun etuna on haastateltavan ja haastattelijan kohtaaminen kasvokkain, jolloin voidaan selvittää saatuja vastauksia ja syventää tietoja. Tutkijoiden mukaan haastatteluun voidaan tutkia arkoja ja vaikeita asioita. Seurantatutkimuksia ja mahdollisia lisäkysymyksiä suunniteltaessa haastateltavat on mahdollista tavoittaa myöhemminkin.

Haastattelun luotettavuutta saattaa heikentää se, että haastattelussa on taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia. Haastateltava voi antaa tietyistä aiheista tietoa, vaikka tutkija ei kysykään. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1998, 202.) Laadullisessa tutkimuksessa pieni otanta ja suppea aineisto ja tieto ei ole yleistettävissä.

Valitsin kvalitatiivisen tutkimuksen, koska sen tavoitteena on ymmärtää tutkimuskohdetta. Teemahaastattelun siksi, että se toimii lomake- ja avoimen haastattelun väli-
muotona mahdollistaen kysymysten muodon ja järjestyksen muuttumisen. Teemahaastattelussa haastateltavien oma näkemys pääsee esille. Kvalitatiivisen tutkimuksen otannan sanotaan olevan riittävä kun aineisto alkaa kerrata itseään. Tutkimukseni aineiston keräsin viidestä yksilöhaastattelusta. Tarkoitus ei ole etsiä keskimääräisiä yhteyksiä eikä tilastollisia säännönmukaisuuksia, aineiston koko ei määräydy näihin perustuen (Hirsjärvi ym.1998, 180). Viisi haastateltavaa oli myös kattava opinnäytetyön tilaajan näkökulmasta.

5.4 Analyysitapa

Haastateltaville kerroin, että heidän ja heidän perheensä tiedot käsitellään luottamuksellisesti. Myös tutkimuksen tulokset pyrin esittämään niin, ettei niitä voida yhdistää yksittäisiin haastateltaviin. Perheiden taustan jätin tarkoituksellisesti selvittämättä, niin dokumenteista kuin haastateltavilta itseltään. Ainoina kriteereinä oli asiakkuus perhetyössä ja isyys.

Käytin laadullista analyysiä, koska se on parhaimmillaan aineiston ja haastateltavien määrän ollessa vähäinen. Analyysivaiheen aloitin litteroimalla tutkimusaineiston sanatarkasti välittömästi haastattelujen jälkeen. Aineiston luokittelu teemoittain tiivistä tutkimustuloksen kokonaisuuden yksinkertaisempaan ja hallittavaan muotoon. Asettamalla keskustelun pohjana olleita kysymyksiä teemoittain sain tutkimuksen tulokset kokonaisuuksina esitettävään muotoon. Teemoja käyttämällä voi etsiä ja löytää vastuksista yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia.

5.5 Tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimukseni kohderyhmänä ovat Perheasema Purjeen asiakkaina olevien perheiden isät. Tutkimuksen aineisto koostuu isien haastatteluista kertyneestä materiaalista. Haastattelin yhteensä viittä perhetyön piirissä ollutta isää. Neljä isistä käyttivät itsestään nimikettä yksinhuoltajaisä. Yksi oli helsinkiläinen, ja loput neljä Keravalta. Perheaseman perhetyöntekijät valitsivat tutkimukseen osallistujat tiedustelemalla heidän suostumustaan haastattelun kohteeksi. Valikoidut isät olivat pitkäaikaisia asiakkaita ja sitoutuneisuus perhetyöhön antoi hyvän pohjan myös onnistuneelle haastattelutilanteelle. Odotin myös pitkäaikaisen asiakkuuden ja seestyneen elämäntilanteen antavan tuloksia, joissa näkyy tyytyväisyys vallitsevaan tilanteeseen.

Viisi isää osoitti kiinnostuksensa ja innostuksensa henkilökohtaiseen keskusteluun. Perhetyöntekijöiltä saamieni puhelintietojen perusteella otin heihin yhteyttä ja sovimme tapaamiset. Puhelimessa kerroin keskustelun tarkoituksen ja selostin keskusteltavan aiheen. Haastateltavat tapasin heidän kotonaan, joista löytyi rauhallinen keskustelutila niissäkin kahdessa taloudessa, joissa oli lapsia paikalla. Haastattelut kestivät hiukan alle tunnista reiluun tuntiin.

Haastattelut toteutin teemoittain, joihin esitin johdattelevia alakysymyksiä. Lasten sijoituspaikan ja oman työpaikkani ollessa sama, keskustelu oli luontevaa ja kosketteli välillä aiheesta poiketen lasten hyvinvointia ja viihtyvyyttä Perheasema Purjeessa. Haastattelutilanteet nauhoitettiin.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Ennakkotiedot perhetyöstä

Haastattelujen alkuvaiheessa keskusteltiin asiakkaan ennakkokäsityksestä lastensuojelun perhetyöstä. Olivatko haastateltavat kuulleet perhetyöstä tai ottaneet siitä etukäteen selvää? Keskusteltiin siitä miten haastateltava ennakoi perhetyön huomioivan isyyden ja sen erityispiirteet.

Kolmella haastateltavista ei ollut minkäänlaista ennakkokäsitystä perhetyöstä. Asia oli aivan uusi. Perhetyöstä ei ollut kuultu mistään, eikä siitä ollut aiemmin otettu selvää. Haastateltavat perustelivat tietämättömyyttään sillä, etteivät olleet aiemminkaan joutuneet mihinkään tekemisiin lastensuojelijoiden kanssa eikä lähipiirissäkään ollut lapsen sijoituksia tai huostaanottoja,

” Sieltä ne otti muhun yhteyttä, että tytär on täällä huostaan otettuna. Perhetyöstä ei ollut mitään käsitystä ennen kuin mää paikanpäälle pääsin ”.

” Ei minkäänlaista käsitystä, kyl mää olin niin sanotusti pihalla kun lumiukko, et mulle on vasta pikku hiljaa hahmottunut ”.

Alkuvaiheen ennakoajatuksena kaksi isää toivat esille perhetyön tavoitteena olevan perheen vaikean elämäntilanteen tukemiseen ja parantamiseen tähtäävän toiminnan. Siitä, mitä perhetyössä konkreettisesti tapahtuu, ei heilläkään ollut käsitystä.

Ennakoasetelman ja suhtautumisen vaikeudesta perhetyön aloitukseen kertoo kahden isän esille tuomat aikaisemmat yhteydenotot sosiaalitoimistosta. Isien mielestä asioita ei osattu ennakkoon selittää ilman kysymistä,

” ... kyl mun pitää sanoa et kyseinen kaupunki, ei se hirveesti noinniinku ainakaan isiä valistanut, jos sää et osaa kysyä tai tajua kysyä ”.

” Mulle ei kauheen hyvin osattu selittää miten se homma menee, mikä se on niinku kenenkin rooli ja tehtävät näissä asioissa ”.

Yksi isä oli vaatimalla vaatinut sosiaalitoimistoa ”tekemään jotain” kolmisen kuukautta ennen perhetyön aloittamista.

Kolme isää ajatteli perhetyön suhtautumisen isiin olevan tasavertaista äitien kanssa, eikä heistä tuntunut että kumpaakaan painotetaan. Yksi heistä ilmaisi heidän molempien vanhempina olleen aina tasavertaisia. Hän ei voinut ajatellakaan, että jäisi taustalle, eikä kuvitellutkaan että muuta mallia voisi olla,

”Mä olin niin nöyrä siinä vaikeessa tilanteessa et mää aattelin et voi jumalauta mää oon valmis tekeen mitä vaan et nää hommat oikenee”.

Kaksi isää ei ollut lähtenyt miettimään omaa isyyttään. He eivät tehneet vertailua isien ja äitien suhteen. Isät eivät ajatelleet, miten heihin suhtaudutaan, vaan pitivät suurena helpotuksena, kun perhe alkoi saada apua ja tukea.

Kaksi isää oli kokenut jo aikaisemmissa vaiheissa negatiivista suhtautumista isään. Sillä seurauksella, että he tunsivat olevansa ei toivottuja henkilöitä ”koko laitoksessa ja koko sosiaalitoimessa”. Toinen isä kuvasi toimintatapaa sanoilla ”vikkela oikeus”. Sanoilla ”äitilähtöinen” ja ”äitimaa” kuvattiin ”koko kuviota, koko palettia, jos ajatellaan niinku koko laajaa rinkiä”. Yhdellä isällä oli kokemuksia useiden kuntien sosiaalitoimistoista ja kertomusten mukaan suhtautuminen isään oli hyvinkin erilainen eri kunnissa.

Yksi isä koki sosiaalitoimessa asioimisen luonnottomaksi tilanteeksi, jossa ”karvat nousevat pystyyn”. Se on laitospäinen paikka. Vaikka isä kuvaili asian uskomattomaksi, hän ei kuitenkaan erotellut suhtautumista isään tai äitiin.

6.2 Odotukset perhetyöltä

Ennakkokäsityksiä perhetyöstä ei juurikaan ollut, joten suuria odotuksia perhetyön alkuvaiheessa ei esiintynyt:

”Katotaan nyt sitten mitä tää käytännössä on, elikkä mitään semmosta mulle ei pystytty kertomaan mistä mää olisin saanut jotain odotuksia itselleni”.

”Sanotaanko näin, että mihin siitä on, en osannut odottaa mitään yksittäistä, jäin odottamaan mitä tuleman piti”.

Kolme isää otti odotuksista puhuttaessa ensimmäiseksi esille selkeästi lapsen edun ja kaksi käsitteli asiaa koko perheen kannalta, pakettina. Huomioitavaa on, että isien ensimmäinen lause oli, ettei odotuksia ollut ja kuitenkin heistä useat alkoivat puhua niin tärkeästä asiasta kuin lapsen etu. Kolme isää luokitteli lapsen edun tukemisen suoraan odotukseksi perhetyöltä, ja kaksi piti asiaa itsestäänselvyytenä, koska sana perhetyö piti sen jo sisällään. Haastateltavana olleet ajattelivat yhteneväisesti lapsen edun toteutumisen antavan myös heille. Ajattelutavassa ei esiintynyt itsekeskeisyyttä.

”Kun puhutaan perhetyöstä niin kyl se mun mielestä saa ja sen pitää lähteä muksusta, sit jos aikuinen ei selviä niin se on sitten ihan peilihomma”.

”... en ajatellut itseäni vaan pelkästään lasta, että sillä menis hyvin”.

”Mä voisin jotenkin kiteyttää sen sillälaililla, että se lapsen etu oli mulle se ykkösasia ja mä tajusin että siinä ohessa toteutuu myös mun etu, kun niiden asiat pelittää”.

Lapsen edusta puhuttaessa yksi isä odotti heidän perhe-elämänsä normalisoitumista. Hän odotti perhetyön pystyvän auttamaan lasten ja vanhempien keskinäisen luottamuksen ja kunnioituksen palauttamisessa. Hän odotti omaan kasvatustyöhönsä tukea ja ohjausta.

Kolme isää koki perhetyön aloittamisen ja lasten sijoittamisen lähinnä helpotuksena:

”Mä pelkäsin niin perkeleesti et niille lapsille tapahtuu jotakin sellaista minkä kanssa ne elää lopun elämänsä”.

Nämä isät kertoivat helpottuneensa, koska odottivat lasten pääsevän eroon päihteistä ja väkivallasta. Perhetyön aloittamisesta oltiin jopa kiitollisia ja vaikeaksi menneen elämän pysäyttämisen ajankohtaa pidettiin viimeisenä mahdollisuutena. Sijoituspaikkaa kuvailtiin turvalliseksi paikaksi. Isien mukaan perhetyön piiriin ei jouduttu vaan päästiin.

Kaksi isää odotti yhteistyötä, ja neljä kuvaili yhteistyön toteutumista ja sen merkitystä. Isät kertoivat lapsen sijoittamiseen liittyvän yhteistyön toimineen odotusten mukaan, ellei jopa paremminkin. Isät totesivat, ettei heillä välttämättä ollut apua lapsen äidistä tai muista sukulaisista. Yhteistyö perhetyön kanssa soi heille tarpeellista omaa aikaa ja hengähdystaukoja. Kolme isää koki elämäntilanteensa vaatineen vastuun siirtämistä heiltä itseltään perhetyölle. Henkilökohtainen kanssakäyminen perhetyöntekijöiden kanssa auttoi molempia osapuolia tietämään, missä ollaan menossa. Isillä oli tunne että heistä välitetään.

Kaksi isää odotti varsinaisia keskusteluhetkiä. Heidän eivät odottaneet niinkään henkilökohtaisia keskusteluja, vaan lähinnä perheen tilanteeseen ja lapseen liittyviä. Keskusteluista isät saivat kodin pyörittämisen opetusta ja neuvoja pidettiin merkityksellisinä. Keskusteluapua pidettiin lähinnä konkreettisena, perheen paletin pyörittämiseen liittyvänä apuna. Kolmas isä kertoi odottaneensa keskusteluilta lähinnä tilanteen päivitystä ja avoimilla korteilla pelaamista Keskustelut omista ja perheen asioista hoidettiin lähinnä työpaikoilla, ystäväpiirissä, kotona tai muissa ammattimaisissa yhteyksissä. Keskusteluilta odotettiin avoimuutta puolin ja toisin.

”Keskusteluja oli ihan tarpeeks”.

”Reiluu meininkiä”.

Henkilökohtaiseen keskusteluun ja omiin ongelmiin paneutumiseen isät eivät osoittaneet perhetyölle odotuksia. Kuin yhdestä suusta he olivat sitä mieltä, että ne asiat eivät kuulu perhetyön tehtäviin:

” Mulla aikuisena pitää olla niinku vastuu siitä et mä rupeen tekeen duunii itseni kanssa”.

Perhetyön toteuttama henkinen kannustaminen oli auttanut yhtä isää selviämään avioerosta. Yksi isä kertoi keskustelevansa työpaikalla ja hän oli saanut myös kriisiapua henkilökohtaisen keskustelun muodossa perhetyöltä. Muut isät käsittelivät ” henkisen oman pään tyhjentämisen” hakeutumalla A-klinikalle, muille ammattiauttajille, tai jotkut pystyivät käsittelemään asioita lähipiirissään. Isät olivat koonneet perheen, työn ja vapaa-ajan suhteen toimivaksi kokonaisuudeksi. Isien ja perheiden resurssit vaihtelivat. Taloudellisessa tilanteessa, ammatillisessa asemassa, perheen historiassa, sosiaa-

lisessä verkostossa ja verkoston tarjoamassa avussa oli jonkin verran eroavaisuutta. Asumistasossa ei ollut mainittavia eroja.

” Sen mää oon sanonut perhetyölle et mun pään tyhjennystä ei tarvitse tai et mää pystyn sen tekemään muualla, et sen minkä teette lapselle niin sitä kautta autatte myös mua ”.

Henkilökohtaiset odotukset ajateltaessa isänä tai miehenä olemista herättivät isissä uudestaan keskustelun lapsen edusta ja lapsen kautta saatavasta tuesta. Yksi isä ilmoitti selkeästi, ettei edes halunnut eroa tehtävän isän ja äidin välillä. Kolme isää ei ollut ajatellut asiaa miehen näkökulmasta ja ajattelivat kokonaisuutta:

”Ei tullut mitään sellaista mullistavaa ja mikä olis mulle ollut henkilökohtaisesti sellainen joku juttu siinä”.

Kaksi isistä selvästi mainitsi olevansa sekä isä että äiti (yksinhuoltaja). Yksi mainitsi perheen roolijaon olleen sekava. Hän ei odottanut sen korjaantumiseen perhetyön voivan auttaa, vaan siihen olisi tarvittu ” jotain muutakin”.

Miehen ja naisen erot johtivat muutamaan pitkään keskusteluun. Miehisyydestä ja isyydestä sekä miehenä ja isänä olemisesta kertyneet kokemukset, tunteet ja mielikuvat selittivät pitkälle isyyteen liittyvien odotusten niukkuuden. Eräs isä kuvaili naisten katsovan, miltä se näyttää ja miehen katsovan miten se toimii. Kolme isää totesivat elävänsä naisten maailmassa ja toimivansa naisten kanssa sosiaalialan kentässä. Isää verrattiin tuulimyllyjä vastaan taistelevaksi don Quijoteksi.

” Meiltä miehiltä odotetaan kun me kerran ollaan miehiä, me niinku halitaan lähestulkoon kaikki ja ollaan vahvoja ja vielä kun me ei olla niin helposti pyytämässä ja marisemassa ”.

”Uskon, että mulla miehenä on ollu suhteellisen paljon taisteltavaa et mää oon saanu itseni uskotuksi ja niinku läpi”.

Kolme isää kiinnitti huomiota työntekijän sukupuoleen. Kaksi totesi miehen pystyvän helpommin keskustelemaan toisen miehen kanssa kuin puhua naiselle. Naispuolisia työntekijöitä ei kuitenkaan arvosteltu, pikemminkin kiiteltiin. Kolmannelle isälle ei ol-

lut väliä, onko mies vai naispuolinen työntekijä, koska hän oli tottunut työskentelemään naisvaltaisessa porukassa. Kuitenkin hän muisti perhetyöntekijöiden nimistä vain miespuoliset.

Perhetyön aikana odotukset eivät kasvaneet pieniä konkreettisia (kodinhoidollisia) asioita suuremmiksi. Isät kertoivat maininneensa niistä heti, ja ne oltiin mahdollisuuksien mukaan huomioitu:

”Asiat mitä tehtiin oli mun mielestä oikeita asioita, ei mun tarvinnut edes sillalailla kriittisesti tarkastella niitä toimintamalleja”.

Yksi isä koki hankalaksi samojen asioiden pyörittelyn uudestaan ja uudestaan ja tentattava olon. Vastaavasti eräs isä kertoi hänelle hienovaraisesti huomautetun omasta päihteidenkäytöstä. Se kuulemma meni perille paremmin kuin useaan kertaan saarnaaminen. Yksi isä peräänkuulutti parempaa informointia asioista ja jonkinlaista toimintasuunnitelmaa paperille. Hän vetosi edelleen isien luonteenpiirteeseen olla kysymättä tai vaatimatta. Neljä isistä ei ollut törmännyt mihinkään ylimääräiseen toimintaan, eikä toteutuneista ainakaan haluttu mitään pois.

Neljä isistä totesi, että isyyteen kasvaa. Yksittäisiä, konkreettisia tai muita merkillepantavia keinoja isyyden vahvistamiseen oli hyvin vaikeata löytää. Kaikki tapahtumat vaikuttivat yhdessä. Yksi isä kertoi tulleen hyvin nuorena isäksi ja perhetyön autta-
neen jo ihan tavallisten arjen koukeroiden hallitsemisessa kodin suunnittelusta lähtien:

”Kuka voi sanoo, että on valmis isäksi, siinä vaan kasvo mukana”.

Ilman eriteltyjä, yksittäisiä tapahtumia eräs isä kiteytti perhetyön merkityksen:

”Se on palauttanut mun itseluottamuksen siihen, että mä pystyn olemaan hyvä isä mitä sen enempää voi tehdä”.

Kaikkien viiden isän odotukset perhetyöltä olivat täyttyneet, ja he olivat hyvinkin tyytyväisiä saamaansa tukeen. Kaksi isää sanoi odotusten jopa ylittyneen. Heille oli tarjottu enemmän, kuin mitä he loppujen lopuksi olivat ottaneet vastaan tai olivat osanneet lopputulokselta kuvitella:

”Mää oon kyllä vihoviimeinen joka voi mennä haukkumaan nurkan taakse”.

”Mää oon välillä oikeen vähän puristellut itteeni et onks tää ihan totta”.

6.3 Muutokset ajattelutavassa

Isät olivat sitä mieltä, että heidän ajattelutapansa perhetyön suhteen, lasten kasvatukseen tai isänä olemiseen oli muuttunut hyvinkin vähän. Kolme ei osannut mainita minkäänlaista muutosta. Kaksi käsitteli ajattelutavan muutosta vastuun ottamisen ymmärtämisellä ja huomion kiinnittämisellä oikeisiin asioihin. Isien sopeutuvaisuus tai sopeutumattomuus vallitsevaan tilanteeseen selitettiin omilla taustoilla ja itse saadulla kasvatuksella sekä yleisellä muutoksella, jossa isät osallistuvat entistä enemmän lasten kanssa olemiseen. Isänä olemisen roolin koettiin selkiytyneen:

”Turha mun on enää pilata tätä ilmapiiriä sillä naputtamisella”.

”... tänä päivänä isät hoitaa lapsia yhtä paljon kuin naisetkin”.

Kaikki isät ottivat puheeksi asennoitumisen merkityksen. Heille yhteistä oli, etteivät he halunneet olla napit vastakkain kenenkään kanssa. Tämä ajattelutapa helpotti ja nopeutti asioiden sopuisaa selviämistä. Positiivisella asennoitumisella viitattiin jälleen lapsen etuun. Tappelumentaliteetin nähtiin tekevän kuljettavasta tiestä kivikkoisen ja voivan jopa heijastua lapsen hyvinvointiin:

”Jos sun ego on liian iso niin sä oot hukassa, sit sää oot yksin”.

Positiivinen asenne helpotti vastaanottamaan, kysymään ja pyytämään apua. Kokeuksesta kerrottiin positiivisen asenteen myös vaikuttavan avun ja tukemisen tarjontaan. Negatiivisen asenteen kuvailtiin tuottavan odotuksia, joita kukaan ei pysty täyttämään.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Tulosten yhteenveto

Tutkimuksen kohteena olleiden isien ennakkokäsitys perhetyöstä pohjautui lähinnä perhetyö-sanaan ja sen luomiin mielikuviin. Aikaisempien omakohtaisten lastensuojellustilanteiden kokemusten puuttuessa työskentelystä käytettävä nimitys luo pohjan ajatteltavalle ja myös tämäläiselle tutkimukselle. Perhetyötä käsitellään kokonaisuuden, perheen tukemisen näkökulmasta, koska sanassa ei esiinny isä millään tavoin. Haastateltavat eivät ennakoasetelmissaan mieltäneet perhetyön puuttuvan isään ja isyyteen millään erityisotteella. Isien kokonaisvaltaista suhtautumista osoittavat ilmaisut, joissa painotetaan isän ja äidin yhdenvertaisuutta kasvatustehtävässä. Miehisellä käyttäytymistavalla, jossa ei suuremmin kysytä tai anella, ei erityisotetta odotetakaan.

Valitettavan monessa keskustelussa nousivat esiin tapahtumat sosiaaliviranomaisten kanssa. Kokemukset olivat usein olleet haastateltaville negatiivisia. Viranomaisten suhtautuminen oli ollut isän asemaa syrjivää. Lisäksi eri kaupunkien virastoissa oli saatu suuresti poikkeavaa kohtelua. Huomioitavaa on, että haastatelluista suurimmasta osasta oli sittemmin tullut yksinhuoltajia, nimenomaan isiä. Hämmennystä perhetyöhön osallistuvilla tuntui tuottavan se, ettei perhetyön prosessia, eikä siihen kuuluvia konkreettisia tapahtumia osattu selkeästi kertoa. Päälimmäiseksi jäivät kertomukset taistelevasta isästä sosiaalialan naistenmaailmassa.

Isien ajatuksissa päälimmäisenä tuntui olevan lapsen etu. Heidän lähestymistapansa lähtee lapsen kautta ja itsekkyyttä esiintyy yllättävän vähän. Vaikeat elämäntilanteet ovat tehneet nöyräksi ja heikommissa asemassa (lapset) olevia suojelevaksi. Oma elämästä selviämistä käsitellään lapsen kautta. Kun lapsella on hyvä on vanhemmillakin. Isät saavat tarvitsemaansa hengähdystaukoa ja pystyvät hoitamaan itseään. Oma henkistä hyvinvointia vaalitaan muualla ja muissa yhteyksissä. Perhetyöltä odotetaan lapsen hoitoa, ei aikuisen. Aikuisen miehen pitäisi pystyä pärjäämään omillaan. Miehin ajattelutapa sallii puuttumisen asioihin selväsanaisesti ja ehkä hieman yksioikoisesti. Mies ymmärtää paremmin rivien välistä kuin moneen kertaan toistamalla. Tähän viittaa selkeästi lievä haluttomuus henkilökohtaisiin keskusteluihin.

Niinkin vaikea asia kuin lapsen sijoitus mielletään ympäröivässä yhteiskunnassa negatiivisena ja leimaavana asiana. Lastensuojelun asiakkuuden ajautuessa tähän tilanteeseen

seen, sijoitus auttaa vanhempia käsittelemään itseään ja lapsen etua. Monessa tapauksessa sijoitus koetaan helpotuksena, pelkojen poistajana ja viimeisenä keinona tilanteen korjaamiseksi. Vanhemmatkin voivat saada tunteen, että joku jossain välittää.

Loputtomasti on keskusteltu miesten ja naisten eroista, varsinkin heidän erilaisista tavoistaan keskustella omista asioistaan. Harvemmin, ehkä parisuhteessa, onnistuu eri sukupuolten välinen syvällisempi keskustelu arkaluonteisista asioista. Tässäkin tutkimuksessa nousi esille miesten esittämänä puhumisen ja avautumisen helppous samalle sukupuolelle.

Positiivisen asenteen merkitys ihmisten välisessä kanssakäymisessä on valtava. Perhetyössäkin asiakas saavuttaa sillä kaikkia osapuolia tyydyttäviä tuloksia. Työntekijällä ammattialaisena on suuri merkitys positiivisuuden ja luottamuksellisten suhteiden luomisessa. Ratkaisukeskeinen työote näkyy tämänkin tutkimuksen tuloksissa. Myönteisyys, asiakkaan omien voimavarojen ja ratkaisujen löytäminen, tavoitteellisuus ja voimien keskittäminen tulevaisuuteen johtavat kiitokseen molemmille osapuolille.

Tutkimus osoittaa, että matalalle asetetut vaatimukset ja odotukset on helppo saavuttaa. Saavutetut odotukset poikivat selvästi tyytyväisyyttä toimintaan perhetyössä ja siinä toimiviin henkilöihin. Tyytyväisyys osoittaa, että miestä on osattu käsitellä miehenä, joka taistelee ”tuulimyllyjä vastaan naisten maailmassa”. Mies esittää asian omalla tavallaan niin, että ”isyyteen kasvaa”.

Lieviin ajattelutavan muutoksiin vaikuttivat hyvät suhteet perhetyöntekijöiden kanssa, riittävät tapaamiskerrat ja tavoitteiden saavuttaminen. Isien voimavarat on osattu ottaa huomioon tavoitteita asetettaessa ja työskentelyn molemmat osapuolet olivat hyvin sitoutuneet omaan rooliinsa.

7.2 Pohdinta

Perhetyöstä on kirjoitettu kirjoja ja tehty tutkimuksia (mm. Heino 1997). samoin isyyttä tutkivaa materiaalia löytyy (mm. Esko 1984). Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöissä on käsitelty isyyttä lähinnä varhaisen puuttumisen vaiheessa. Opinnäytetyöt käsittelevät isää neuvoloiden ja synnytysvalmennuksen asiakkaina. Isän rooli ja odotukset on kirjoituksissa mainittu pääasiassa sivulauseissa.

Tähän tutkimukseen osallistuvien pieni määrä ei oikeuta yleistyksiin, varsinkaan kun haastateltavat osoittautuivat varsin harmoniseksi ryhmäksi ajattelutavaltaan. Heidän isyytensä oli aktiivisesti lapsen etua ajavaa ja perhetyön toteuttama perhelähtöisyys, jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen, oli jo heissä itsessään.

Tutkimukseen osallistuneet isät edustivat itse perhetyön perimmäistä tavoitetta. Isät toteuttivat perhetyön ideologiaa turvaamalla lapsen etua jatkamalla läheissuhdetta ja ymmärtämällä, että vanhemmuus on aina jotakin suhteessa lapseen ja palautuu lapsen tarpeisiin ja hyvinvointiin. Ammattihenkilöiden vastuulla ollut lapsen oikeuksien turvaaminen on huomattavasti helpottunut isien ajaessa lapsen etua. Vaikkakin näissä perheissä on ollut isoja ongelmia, ja lopputuloksena avioeroja ja yksinhuoltajuutta, niin silti voidaan puhua koko perheen edusta. Perhetyön ihannemallin mukaan lapsen ja perheen etua ei ole tarvinnut asettaa vastakkain.

Isyyteen kasvaminen on selvästikin tapahtunut huomaamatta, siihen vaikuttavia yksittäisiä tapahtumia yksilöimättä. Oikeanlainen asenne ja ongelmista eroon pyrkivä suhtautuminen tarjottuun apuun on varmasti auttanut kasvussa.

Keskusteluhetket haastateltavien kodeissa olivat miellyttävän luonteisia. Haastattelujen aikana vallitsi välitön tunnelma ja haastateltavilla oli selvä halu antaa omien mahdollisuuksiensa mukaan materiaalia tutkimuksen teolle.

Erityisen vaikuttanut olen tutkimuksen loppupuolella esille otettujen odotusten täytymisestä. Yhteneväisen näkemyksen mukaan perhetyö on ollut odotukset täyttävää ja tyytyväisyys vallitsevaan tilanteeseen on käsinkosketeltavaa.

”Tässä on tapahtunut kaikennäköistä, oli tää aikamoinen oppimisprosessi, koko elämähän on sitä, mutta tää oli, kyllä sitä on monet itkut itketty että ollaan tässä. ME OLLAAN VOITTAJIA KAIKKI, vuosi sitten en olisi uskonut missä ollaan nyt”.

LÄHTEET

Aalto, I. & Kolehmainen, J. (toim.) 2004. Isäkirja, mies vanhemmuus ja sukupuoli. Keuruu. Vastapaino.

Esko, M. 1984. Mies ja isyys, perheen kehitysvaiheet ja isän muuttuva rooli. Juva. WSOY.

Forsberg, H. & Nätkin, R. 2003. Perhe murroksessa, kristillisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki. Gaudeamus.

Hakala, J. T 2009. Isän kasvatuserä. Jyväskylä. Gummerus.

Heino, T. 1997. Asiakkuuden hämäryys lastensuojelussa, sosiaalityöntekijän tuottama määräytyminen lastensuojelun asiakkaaksi. Helsingin Yliopisto, Valtioteollinen tiedekunta, sosiaalipolitiikan laitos, sosiaalityö. Stakes tutkimuksia 77. Jyväskylä. Gummerus.

Heino, T. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset. Selvitys lastensuojelun kehittämisohjelmalle. Työpapereita 9/2008. Helsinki. Stakes.

Heino, T., Berg, K. & Hurtig, J. 2000, Perhetyön ilo ja hämmennys, lastensuojelun perhetyömuotojen esittelyä ja jäsenyyksiä. Helsinki. Stakes.

Helminen, J. (toim.) 2006, Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, Elämä ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa, Juva. PS-kustannus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. 4.painos. Helsinki. Kirjayhtymä.

Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat, Hoiva- isia, etä-isiä, ero-isiä. Juva. PS-kustannus.

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2007. Perheen parhaaksi, perhetyön arkea. Helsinki. Edita.

Kekkonen, M. 2004. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa, lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. Stakes raportteja 281. Saarijärvi.Gummerus.

Kristeri, I. 2002. Vahvaan vanhemmuuteen. Helsinki. Kirjapaja.

Kuipers, L., Leff, J. & Lam, D. 2005. Koulutuksellinen perhetyö. Helsinki. Profami oy.

Mahkonen, S. 2007. Lastensuojelu ja laki. Helsinki. Edita.

Myllärniemi, A. 2007. Lastensuojelun perhetyö ammattikäytäntönä. SOCCAn ja Heikki Waris –instituutin julkaisusarja nro 15. Helsinki. Yliopistopaino.

Noppari, E. (toim.) 2008. Monialaiset verkostot perheitä tukemassa. Diakonia ammattikorkeakoulun julkaisuja, B raportteja 38. Tampere. Juvenes Print Oy.

Puonti, A., Saarnio T. & Hujala, A. (toim.) 2004. Lastensuojelu tänään. Jyväskylä. Tammi.

Puustinen, U. 2009. Motiivi 13/2009, 56.

ratkes.fi. Saatavissa: <http://www.ratkes.fi> [viitattu 13.2.2010]

:

Reijonen, M. 2005. Voimaa perhetyöhön, arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Keuruu. PS-kustannus.

sosiaaliportti.fi Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi> [viitattu 10.1.2010]

talentia.fi Saatavissa: <http://www.talentia.fi> [viitattu 12.1.2010]

thl.fi Saatavissa: <http://www.thl.fi> [viitattu 24.2.2010]

Syrjälä, J. (toim.) 2005. Vahva vanhemmuus, paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki. Väestöliitto.

Vuori, J. & Nätkin, R. (toim.) 2007. Perhetyön tieto, Tampere.Vastapaino.

Väisänen, L., Niemelä, M. & Suua, P. 2009. Sanat työssä, vuorovaikutus ammattitaitona. Helsinki. Kirjapaja.

